

AMIS 2018

Mitä kuuluu, ammattiin opiskeleva?

ESIPUHE
OSKU RY:N SUOSITUKSET

6 JOHDANTO

Kyselyn toteutus ja tutkimusasetelma

11 OPISKELU

Opiskelualueen valinta
Opinnoista suoriutuminen
Saatu opetus ja työrauha
Opiskelun hinta
Työpaikalla tapahtuva oppiminen
Opiskelu ulkomailla

28 TULEVAISUUS JA TYÖELÄMÄ

Jatko-opinnot
Työssäkäynti ja valmistautuminen työelämään
Työttyömyys
Yrittäjyys
Työelämään liittyviä odotuksia ja huolia

40 HYVINVOINTI

Sosioekonomiset erot
Sosiaalinen elämä
Elämänhallinta ja mielenterveys
Päihteet
Harrastukset
Kiusaaminen

51 ARVOT JA ASEENTEET

56 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN REFORMI

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma HOKS

62 YHTEENVETO

64 ASiantuntijapuheenvuorot

Päivi Koppanen, OAO ry
Heikki Luoto, Yeesi ry
Miika Sahamies, Akava ry

LÄHDEVIITTEET JA -LUETTELO
AMIS 2018 -KYSELY

Amis 2018 -tutkimus: Mitä kuuluu, ammattiin opiskeleva? | Toimittanut Inkeri Halme Paino Painotalo Plus Digital Oy, Lahti | Ulkoasu ja taitto Anja Karppinen | Kannen kuva Joonas Lehtonen
Julkaisija Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry | Tutkimus on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.

ISBN 978-952-94-0982-2 (sid.)
ISBN 978-952-94-0983-9 (PDF)

Arvoisa lukija,

Hienoa, että olet kiinnostunut meidän ammattiin opiskelevien kokemuksista, ajatuksista ja arvoista!

Meillä Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKUssa on ollut jo 17 vuoden ajan tärkeä tehtävä. Valtakunnallisena amisten omana opiskelijajärjestönä haluamme, että päätöksenteko ja julkinen keskustelu pohjautuvat oikeaan ja ajantasaiseen tietoon ammattiin opiskelevien kokemuksista. Tunnet varmasti jonkun niistä monista stereotyyppioista, joita meihin amiksiin liitetään. Me haluamme siirtää nuo luulot historiaan sekä tarjota tilalle ajankohtaista ja luotettavaa tutkimustietoa siitä, millaista porukkaa me olemme.

Keitä me amikset olemme? Miten ja miksi opiskelemme valitsemaamme alaa? Mitä ajattelemme asioista ja millaisia arvoja meillä on? Mitä odotamme ja haluamme työelämältä? Nämä kysymykset ovat tärkeitä, mutta niitä on selvitetty ja tutkittu valitettavan vähän. Siksi olemme jo viidennen kerran tuottaneet ammattiin opiskeleviin keskittyvän AMIS-tutkimuksen. Vuoden 2018 tuloksiin pääset tutustumaan tämän julkaisun kautta.

Vuoden 2018 AMIS-tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että suurin osa amiksista voi edelleen hyvin ja uskoo tulevaisuuteen. Ilahduttavaa on myös, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen kiinnostaa meitä aiempaa enemmän. Tuloksista on tosin havaittavissa myös huolestuttavia muutoksia. Esimerkiksi kokemukset opiskeluhuollon palveluiden heikosta saatavuudesta ja aivan liian monen kokemasta yksinäisyydestä tulisi ottaa erittäin vakavasti. AMIS-tutkimus tarjoaa näkökulmia myös niiden amisten elämään, joilla kaikki ei ole hyvin.

AMIS 2018 -tutkimuksessa syvennytään myös ammattiin opiskelevien kokemuksiin ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanosta oppilaitostasolla. Näitä tuloksia lukiessa on pidettävä mielessä, että aineiston keruun aikana uudistunut lainsäädäntö oli ollut voimassa vasta hetken, joten laajempi vaikutusten arviointi on vielä liian aikaista. Tuloksista on kuitenkin tunnistettavissa pikaisia muutostöitä vaativia asioita, joihin puuttumalla voidaan varmistaa ammatillisen koulutuksen uudistuksen eteneminen mallikkaasti.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia tutkimuskyselyyn vastanneita amiksia sekä tutkimuksen rahoituksellaan mahdollistanutta opetus- ja kulttuuriministeriötä.

Antoisia ja opettavaisia lukuhetkiä amisten kokemusten, ajatusten ja arvojen parissa! Toivon, että tämän tutkimuksen tulokset tarjoavat oivalluksia ja pohjaa laajempaankin koulutuspoliittiseen keskusteluun.

Helsingissä 28.9.2018

Emmi Pentikäinen

puheenjohtaja

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry suosittelee

10 toimenpide-ehdotusta ammatillisen koulutuksen ja ammattiin opiskelevien hyvinvoinnin kehittämiseksi

1. Varmistetaan, että jokainen opiskelija saa henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman (HOKSin) laadintaan ja suunnitelman toteuttamiseen riittävän ja laadukkaan ohjauksen. Tämä edellyttää, että oppilaitoksilla on tarkoitusta varten varattuna riittävästi opetus- ja ohjaushenkilöstöä ja että koko opetus- ja ohjaushenkilöstö tuntee henkilökohtaistamisen keskeiset periaatteet ja lainsäädännön.
2. Varmistetaan opettajan antaman opetuksen määrän riittävyys.
3. Kiinnitetään huomiota työrauhaongelmiin ammatillisissa oppilaitoksissa ja varmistetaan, että oppilaitoksissa ja opetuksessa vallitsee oppimista edistävä ilmapiiri.
4. Jokaisella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on yhdenvertaisuussuunnitelma, joka sisältää toimintaohjeet kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyyn ja niihin puuttumiseen. Opiskelijakunnat osallistuvat suunnitelman laadintaan, toteuttamiseen ja päivittämiseen.
5. Turvataan yksilökohtaisten opiskeluhoitopalveluiden toimivuus ja erityisesti psykologipalveluiden riittävyys. Sosiaali- ja terveysministeriön laatimat opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoituksen valtakunnalliset suositukset on muutettava velvoittaviksi. Myös opiskeluhoillon kuraattoreiden ja psykologien henkilöstömitoitusta on ohjattava samaan tapaan.
6. Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö arvioivat ammatillisen koulutuksen reformin vaikutukset opiskeluhooltoon.
7. Laajennetaan jälkiohjausoikeus koskemaan kaikkia toisen asteen opiskelijoita.
8. Varmistetaan, että oppimateriaaleista, työvälineistä tai koulutukseen osallistumisesta välillisesti aiheutuvat kustannukset eivät muodostu esteeksi kenenkään toisen asteen opinnoille.
9. Lisätään yhteiskunnallisten taitojen harjoittelua ammatillisessa koulutuksessa.
10. Edistetään ammattiin opiskelevien harrastusmahdollisuuksia.

Johdanto

AMIS 2018 -tutkimuksen kautta tuodaan amisten oma ääni ja kokemustieto esille jo viidettä kertaa.

Ammattiin opiskelevat eli amikset ovat heterogeeninen joukko eri ikäisiä ja taustaisia ihmisiä. Toisen asteen opiskelijoista he muodostivat vuonna 2016 noin 75 %.¹ Puhumme siis valtavasta joukosta erilaisia ihmisiä! Amiksiin liittyy kuitenkin paljon stereotyyppioita ja puhe voi olla leimaavaa, negatiivista ja ylenkatsovaa. Ammattikoulutusta ei pidetä suuressa arvossa, vaikka ammattitaitoa arvostetaan. Tämä näkyy muun muassa ammatillisen koulutuksen aliedustuksena ja vähäisenä näkymisenä valtakunnanpolitiikassa, mediassa ja tieteellisessä tutkimuksessa.²

AMIS-tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa kattavaa ja ajantasaista tietoa ammatillisten opiskelijoiden opinnoista ja elämästä. Tutkimus on Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:n toteuttama ja se on toteutettu aiemmin vuosina 2009, 2011, 2013 ja 2016. AMIS 2018 -tutkimuksen kautta tuodaan amisten oma ääni ja kokemustieto esille jo viidettä kertaa. AMIS-tutkimus onkin ollut Suomessa ensimmäisiä tutkimuksia, jossa selvitetään systemaattisesti ja valtakunnallisesti nimenomaan ammatillisten opiskelijoiden asenteita, arvoja ja kokemuksia. Vuoden 2018 tutkimuksessa tarkastellaan muutoksia jo 10 vuoden

ajalta. Tutkimuksen tavoitteena on mahdollistaa tietoon perustuva ammatillisen koulutuksen kehittäminen.

Tutkimus koostuu viidestä eri teemasta, jotka muodostavat myös tutkimusraportin rakenteen. Luvussa yksi käsitellään ammatillisia opintoja opiskelijan näkökulmasta: miten opiskeluala valitaan, miten tyytyväisiä opintoihin ollaan ja mitä opiskelu maksaa. Seuraava luku käsittelee opiskelijoiden ajatuksia, odotuksia ja huolia koskien tulevaisuutta ja työelämää. Luvussa kolme keskiössä ovat opiskelijoiden hyvinvointi ja jaksaminen, mielenterveys sekä koulutuksen aikana tapahtunut häirintä. Amisten arvoja ja asenteita käsitellään luvussa neljä. Viimeisessä luvussa tarkastellaan opiskelijoiden kokemuksia vuoden 2018 alussa voimaan tulleen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanosta.

Tutkimus on toteutettu yhteistyössä markkinointitutkimusyrittäjä Bilendin kanssa. Tutkimuksen on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

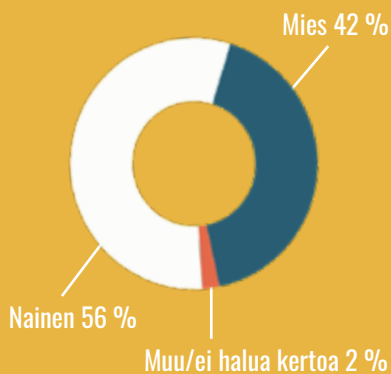
Kyselyn toteutus ja tutkimusasetelma

Tutkimuksen aineisto kerättiin amiksilta kuuden viikon aikana 19.4.–3.6.2018 avoimella verkkokyselylomakkeella, johon oli mahdollista vastata tietokoneella tai mobiililaitteella. Kysely koostui pääosin väittämistä, joihin opiskelijoita pyydettiin ottamaan kantaa asteikolla 0–100, jossa 0 vastaa ”täysin eri mieltä” ja 100 ”täysin samaa mieltä”. Mukana oli myös muutamia avokysymyksiä, joihin vastatessaan opiskelijat pystyivät kertomaan omin sanoin kokemuksistaan. Osa kysymyksistä oli vapaaehtoisia. Kysymykset ovat liitteenä julkaisun lopussa.

Vuonna 2018 vastauksia saatiin 4627 kappaletta, joista kerätyn datan tarkastamisen jälkeen otokseen seuloitui 4583 vastaajaa. Aiemmillä tutkimuskerroilla vastaajia on ollut noin 3000–5000.

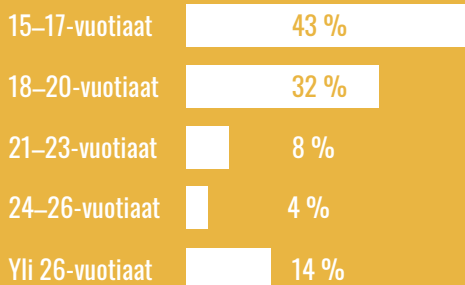
Otoksen demografinen profiili

Sukupuoli

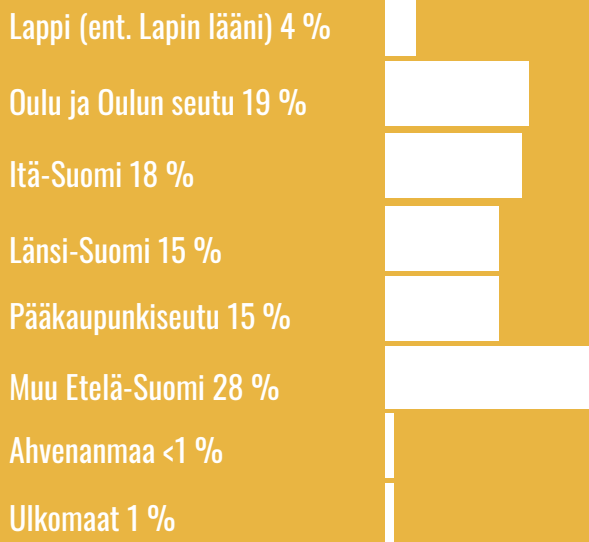

Vuonna 2018 vastaajien sukupuolijakauma oli aikaisempia vuosia vinoutuneempi. Aikaisempina vuosina suhde on ollut lähes 1:1.

Ikäryhmät

Asuinpaikka

Kaikki tutkimustulosten arvot on pyöristetty lähimpään kokonaiseen prosenttiin.

Koulutusala

Tekniikan alat
33 %

Palvelualat
21 %

Terveys- ja
hyvinvointialat 20 %

Kauppa-, hallinto- ja
oikeustieteenalat 12 %

Tietojenkäsittely-
ja tietoliikennealat 6 %

Humanistiset
ja taidealat 5 %

Maa- ja
metsätalousalat 3 %

Luonnon-
tieteiden alat* <1 %

Yhteiskunnalliset
alat* <1 %

Kasvatusalat*
<1 %

* Alle 40 vastaajaa. Nämä alat on jätetty pois muista kuvaajista.

Opiskeltava tutkinto

82% Ammatillinen
perustutkinto

8% Ammattitutkinto

6% Ammatilliseen koulutukseen
valmentava koulutus

3% Muu ammatillinen koulutus

1% Työhön ja itsenäiseen elämään
valmentava koulutus

<1% Erikoisammattitutkinto

Opintojen aloittamisvuosi

2018 7%

2017 49%

2016 28%

2015 14%

2014 tai
aiemmin 2%

Kyselylomakkeessa ei kerätty tietoja, joiden avulla vastaajat voitaisiin tunnistaa, vaan jokainen vastaaja osallistui kyselyyn anonyymisti. Tutkimus ja kysely on toteutettu kaikilta osin yleisiä tutkimuksenteon eettisiä periaatteita noudattaen. Kyselyn lopussa vastaajien oli halutessaan mahdollista osallistua arvontaan sekä liittyä Bilendin vastaajaneeliin yhteystietonsa jättämällä. Osallistujien jättämiä yhteystietoja ei ole mahdollista yhdistää vastauksiin.

Tutkimuksessa käsitellään laajasti ammattiin opiskelevien kokemuksia eri elämänaaloista ja opinnoista. Keskeisenä lähtökohtana on aiempiin otantakertoihin verrattavissa olevan tiedon tuottaminen. Suurin osa kysymyksistä on ollut samoja jo ensimmäisestä tutkimuskerrasta lähtien, mikä mahdollistaa tietojen tarkastelun 10 vuoden ajalta. Jotta vertailu on mahdollista, ei kyselypohjaa ollut tarkoituksenmukaista muuttaa radikaalisti. Osa kysymyksistä kuitenkin muotoiltiin uudelleen, jotta ne ottaisivat paremmin huomioon ammatillisessa koulutuksessa tapahtuneet muutokset ja aikuiset opiskelijat.

Tutkimuksen tuloksia luettaessa on huomioitava, että vastaukset perustuvat aina vastaajan omaan arvioon. Tämä ei kuitenkaan vähennä vastauksien arvoa, sillä tutkimuksessa kartoitetaan nimenomaan amisten omia kokemuksia ja näkemyksiä opinnoistaan ja arjestaan.

AMIS 2018 -tutkimuksen uusi teema on ammatillisen koulutuksen reformi, joka astui voimaan vuoden 2018 alusta. Ammatillisen koulutuksen reformi uudisti ammatillisen koulutuksen rahoitusta, ohjausta, toimintaprosesseja, tutkintojärjestelmää ja järjestäjärakenteita. Reformin myötä myös lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta yhdistyivät uudeksi laiksi. Tästä johtuen tavoitteena oli tavoittaa aiempia tutkimuskertoja enemmän myös vanhempia vastaajia. Yli 24-vuotiaiden vastaajien osuus saatiinkin nostettua yhdeksästä prosentista 18 %:in kaikista vastaajista.

Opiskelu

“Opetus on erittäin hyvää, mutta työrauhan kanssa on vakavia ongelmia ja se haittaa opiskelua.”

Amikset arvostavat ammatillista koulutusta ja opiskelemaansa alaa. Yhdeksän kymmenestä (91 %) on ylpeä siitä, että opiskelee ammatillisessa koulutuksessa ja 92 % on ylpeitä opiskelemastaan alasta. Osuus on pysynyt lähes samana koko kymmenen vuoden tarkastelujakson ajan

Tästä huolimatta kolmannes opiskelijoista kokee, että yhteiskunnallinen keskustelu ja uutisointi ovat vaikuttaneet negatiivisesti heidän omaan suhtautumiseensa ammatillista koulutusta ja omaa alaa kohtaan. Erityisesti naiset kokevat keskustelun vaikuttaneen negatiivisesti.

“Huonoin kokemukseni on ollut ihmisten loukkaavat kommentit ammattikoulua kohtaan. Sanotaan, että amis ei ole tärkeä/pätevä koulutus, sen pääsee läpi kuka vaan. On ollut ikävä kuulla moisia alentavia kommentteja koulutustani kohtaan.”

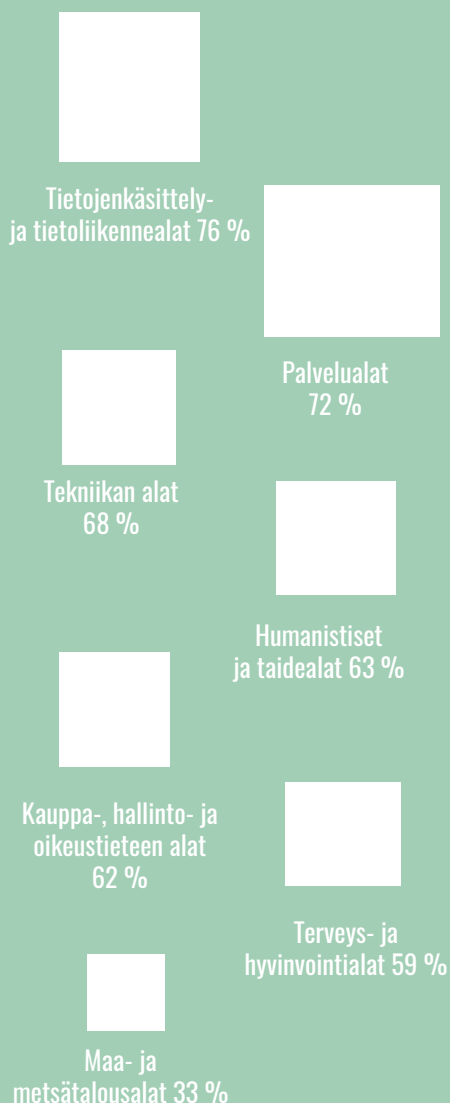
Opiskelualueen valinta

Nuoruudessa tapahtuu lyhyessä ajassa paljon uusia asioita. Aikuisuuden kynnyksellä saadaan yhtä aikaa oikeuksia ja velvollisuuksia, päätetään peruskoulun jälkeisistä opinnoista ja mahdollisesti muutetaan yksin ja jopa uudelle paikkakunnalle. Vaikka toisen asteen opintoihin hakeutumien koskee

Mielikuva alasta

Yhteiskunnallinen keskustelu ja uutiset ovat vaikuttaneet positiivisesti suhtautumiseeni omaa alaani kohtaan.

Täysin samaa tai melko samaa mieltä:

Miehet

Naiset

72 % miehistä ja 62 % naisista kokee, että yhteiskunnallinen keskustelu ja uutiset ovat vaikuttaneet positiivisesti heidän suhtautumiseensa omaa alaansa kohtaan.

Opiskelualan valinta oli helppoa

2018 Kaikki

2016 Kaikki

Vuonna 2018 77 % vastaajista koki, että opiskelualan valinta oli helppoa.

2018 Miehet

2018 Naiset

2018 opiskelualan valinta tuntuu miehistä keskimäärin helpommalta kuin naisista.

91 % opiskelijoista on ylpeitä siitä, että he opiskelevat ammatillisessa koulutuksessa.

samanaikaisesti lähes koko ikäluokkaa, nuoret tekevät päätökset opiskelualan valinnasta usein hatarin tiedoin ja mielikuvien pohjalta. Ammatillisiin opintoihin haki peruskoulun vuonna 2016 päättäneistä nuorista 46 % ja valituiksi heistä tuli 42 %.³ Samana vuonna kaikista ammatillisen koulutuksen uusista opiskelijoista lähes kolmannes oli 15–19-vuotiaita ja noin puolet alle 25-vuotiaita.⁴

Amis 2018 -tutkimuksen vastaajista valtaosa (86 %) kokee opiskelevansa oikealla alalla. 90 % kertoo suurimman syyn opiskelualan valintaan olleen oma henkilökohtainen kiinnostus alaa kohtaan. Nuorisobarometrin 2017 tulokset viestittävät samaa asiaa. Sen mukaan nuoret nimesivät oman kiinnostuksen tärkeimmäksi koulutuslavalintaa selittäväksi tekijäksi ja 80 % koki olevansa toivomaan koulutuksessa. On kuitenkin huomioitava, että omaan kiinnostukseen vaikuttavat useat eri tekijät, kuten oppilaitoksen sijainti, työllistymisnäkyvät ja palkkaus.⁵

”Pitkään jatkuneen työttömyyden vuoksi uuden ammatin opiskelu tuli ajankohtaiseksi.”

AMIS-tutkimuksen vastaajat saivat kivailla alan valintaan vaikuttaneita asioita myös vapaasti avovastauksien muodossa. Vastauksista käy ilmi, että osalle vastaajista vanhempien vaikutus on ollut suuri. Erään ”äiti pakotti”, ja monet muut vastaajat kertovat myös jonkun perheenjäsenensä olevan jo alalla, jolle he itse hakeutuivat opiskelemaan. Osalle kiinnostus oli herännyt oppilaitokseen tai työpaikalle tehdyn tutustumiskäynnin myötä, kaverien kertomusten perusteella tai opinto-ohjaajan suosituksesta. Nopea työllistyminen ja hyvä palkka nimitetään myös omaa valintaa ohjanneiksi tekijöiksi.

Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan ammatilliseen koulutukseen hakeu-

tuvat nuoret tekevät päätökset alanvalinnasta lukiokoulutukseen hakeutuvia aiemmin. Amikset joutuvat myös muuttamaan lukiolaisia useammin toiselle paikkakunnalle suorittamaan haluaansa tutkintoa. Alueellisesti on suuria eroja, sillä oppilaitosverkosto ei kata koko maata: maaseutumaisissa kunnissa nuoret valitsevat koulutusalaansa kaupunkilaisia ikätovereitaan nuorempina. Kuten Nuorisobarometrissä 2017 todetaan, olisi kaikille nuorille taattava tasapuoliset mahdollisuudet opiskella ammatti. Oppilaitosten keskittäminen ei tue tasapuolista opintojen saavutettavuutta.⁶

AMIS 2018-tutkimuksen vastaajista 22 % kertoo muuttaneensa toiselle paikkakunnalle opintojensa takia. Avovastauksista kävi ilmi, että alan valintaan vaikutti oman kotipaikkakunnan tarjonta: "Ajattelin ensin opiskelevani kokiksi, mutta sitä alaa ei ollutkaan tarjolla. Päädyin sitten itseäni kiinnostavimmalle alalle, mitä oli tarjolla."

Opiskelualan valinta ei ole kaikille helppoa, sillä kiinnostuksen kohteita voi olla useita. Lisäksi voi olla muita valintaan vaikuttavia tekijöitä, kuten taloudelliset resurssit tai muuttohalukkuus. AMIS-tutkimuksen tulosten valossa alan valinta on miehille naisia helpompaa, sillä miehistä vain 18 % on sitä mieltä, että valinta ei ollut helppoa. Naisista yli neljännes (26 %) ilmoittaa alan valinnan olleen haastavaa.

"Ainoa ala mikä kiinnostaa tällä hetkellä. En ole vielä varma mitä haluan opiskella."

Ehkäisevä Päihdetyö EHYT ry on ehdottanut ammatillisiin opintoihin mahdollisuutta kokeilla useamman alan opintoja ensimmäisenä vuonna (Amis hyvin, kaikki hyvin, 2015). Tämä antaisi liikkumavaraa niille opiskelijoille, jotka ovat epävarmoja alan valinnasta ja kokeilumahdollisuuksia niille, jotka kokevat olevansa väärällä alalla. Vuonna 2018 AMIS-tutkimuksen vastaajista väärällä

84 % ammatillisista opiskelijoista on motivoituneita opinnoistaan.

alla kokee olevansa 14 %. On tärkeää, että myös ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret saavat kokeilla erilaisia asioita, vaihtaa opiskelualaa ja muuttaa mieltään.⁷

“9. Ikä jälkeen piti valita joku amiksen ala, koska lukioon en halunnut. Mieli vaihtui monta kertaa ja yhteishaussa hain alalle, johon en sitten halunnutkaan. Lisähaussa hain alalle, jolla nyt olen.”

“Ala vaikutti mielenkiintoiselta ja siltä omalta alalta. Nyt yhden lukuvuoden lähestyessä loppuaan, ei enää tunnu samalta.”

Vuoden 2017 Nuorisobarometrissä todetaan koulutuksen estävän syrjäytymistä. Ammatillisen koulutuksen nähdään olevan avainasemassa: “[V]arsinkin ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset iskevät todennäköisesti pahiten juuri niihin, joilla muutoinkin on kohonnut riski jäädä koulutuksen ulkopuolelle.”⁸

Opinnoista suoriutuminen

“Kaipaisin enemmän tukea opinnoissa.”

“Parasta on ollut ymmärtäväinen opo ja ne hetket, kun oivaltaa opiskellessaan uusia asioita.”

Hyvät kokemukset peruskoulusta antavat usein hyvän pohjan myös ammatillisiin jatko-opintoihin. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla AMIS-tutkimuksen vastaajien kokemukset suoriutumisestaan peruskoulusta ovat pysyneet lähes samalla tasolla ja vuonna 2018 kolme neljästä (75 %) vastaajasta kertoo peruskoulun menneen omalla kohdallaan hyvin.

Suurin osa tutkimukseen vastanneista opiskelijoista (84 %) on motivoituneita nykyisissä opinnoissaan, mutta samaan aikaan 16 % vastaajista ilmoittaa kokevansa asian kanssa haasteita. 87 % vastaajista kertoo saavansa opinnoissaan onnistumisen kokemuksia. Motivoituneita

den opiskelijoiden määrä on heilahdellut eri tutkimuskerroilla 80–89 % välillä.

“Parhaimmat kokemukset ovat käytännön tunnit, joissa oppi asioita.”

Tutkimukseen vastanneista amiksista kolme neljästä (75 %) on sitä mieltä, että opinnoissa menestyminen vaatii paljon työtä. Luku on hieman pienempi kuin kahdella edellisellä tutkimuskerralla, jolloin yli 80 % vastaajista oli väittämän kanssa melko samaa tai samaa mieltä. Samalla aikavälillä myös niiden opiskelijoiden, jotka haluavat päästä opinnoissaan helpolla, määrä on laskenut. Vuoden 2018 tutkimuksessa heidän osuutensa tippui 59 %:in, joka on yhdeksän prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2016. Avovastauksista käy ilmi, että amikset haluavat oppia. Useat nimeävät oppimisen tai onnistumiset parhaimmaksi asiaksi opinnoissaan.

Miehet haluavat päästä naisia helpomalla opinnoissaan ja toisaalta, mitä vanhempia opiskelijat ovat, sitä enemmän he näyttävät olevan valmiita tekemään töitä opintojensa eteen. Yli 24-vuotiaat ovat motivoituneimpia ja kokevat myös suoriutuneensa opinnoistaan hieman paremmin kuin heitä nuoremmat opiskelijat. Kaiken kaikkiaan ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat kokevat suoriutuneensa opinnoistaan hyvin omiin tavoitteisiinsa nähden: 80 % opiskelijoista antaa suoriutumislleen asteikolla neljästä kymmeneen vähintään arvosanan kahdeksan ja vain 5 % kertoo suoriutuneensa arvosanalla kuusi tai huonommin.

Opintojensa lopettamista harkinneiden opiskelijoiden määrä on vaihdellut eri tutkimuskerroilla. Vuoden 2018 AMIS-tutkimuksessa 19 % kertoo harkinneensa lopettamista, kun vuonna 2016 luku oli 11 %. Amisten keskimääräinen ero prosentti oli Opetushallituksen tekemän selvityksen mukaan 11 % lukuvuotena

Lähes joka toinen opiskelija toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa keskustella hänen kanssaan.

2016–2017. Jos luvusta jätetään pois positiiviset koulutuksen jättämissyyt, jotka useimmiten tarkoittavat siirtymistä toiseen koulutukseen, jää eroprosentiksi kahdeksan.

Alakohtaiset erot ovat melko suuria: luonnontieteellisellä alalla yli 17 % opiskelijoista keskeytti opinnot, kun taas kauppa-, hallinto- ja oikeustieteen aloilla keskeyttäjiä oli 10 %. Huomionarvoista on, että naiset lopettavat helpommin miesvaltaisilla aloilla ja päinvastoin. Tämä näkyy muun muassa naisten suurempana keskeyttämisprosenttina miesvaltaisilla tekniikan aloilla (naiset 17 %, miehet 11 %) ja miesten suurempana keskeyttämisprosenttina naisvaltaisilla terveyden- ja hyvinvoinnin aloilla (naiset 11 %, miehet 14 %).⁹

Saatu opetus ja työrauha

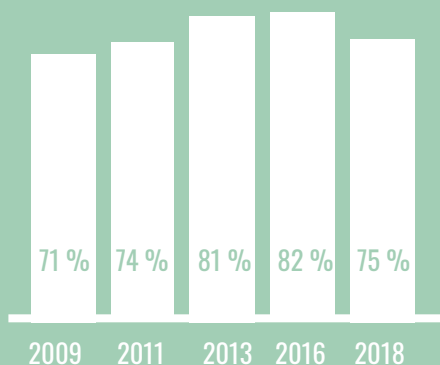
Amisten tyytyväisyys saamaansa opetukseen oppilaitoksessaan on laskenut kuluneen kahden vuoden aikana, vaikka suurin osa AMIS-tutkimukseen vastanneista on edelleen tyytyväisiä saamaansa opetukseen. Vuoden 2016 huippulukemasta 88 % tyytyväisten osuus tippui vuonna 2018 77 %:in. Eri alojen välillä on pientä hajontaa. Tyytyväisimpiä ovat palvelualoilla opiskelevat (80 %) ja terveys- ja hyvinvointialojen opiskelijat (79 %). Vähiten tyytyväisiä ovat maa- ja metsätalousalojen opiskelijat, joista 30 % ei ole tyytyväisiä saamaansa opetukseen.

“Lähiopetusta on ollut todella vähän, koen etten osaa alaani kunnolla.”

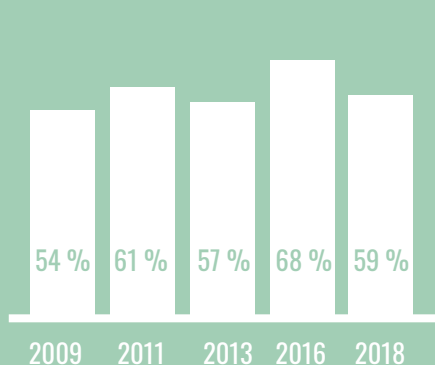
On huomionarvoista, että 22 % amiksista kokee opintoihin sisältyvän liian vähän opettajan antamaa opetusta. Tämä antaa pohdittavaa oppilaitoksille sen suhteen, miten opintoja tulisi muokata sellaiseen suuntaan, että opiskelija kokisi saavansa tarpeeksi oikeanlaista opetusta ja ohjausta.

Opetus ja opinnoista suoriutuminen

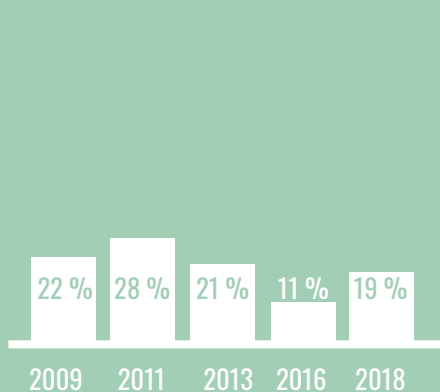
Nykyisissä opinnoissani menestyminen vaatii paljon työtä

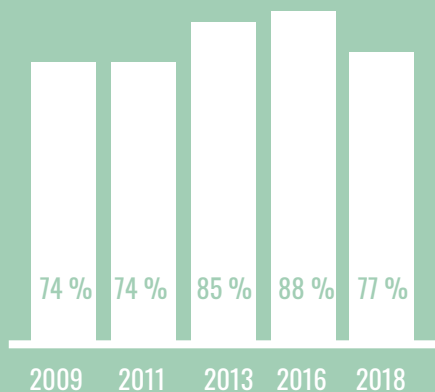
Haluun päästä opinnoissani helpolla

Olen harkinnut nykyisten opintojeni lopettamista

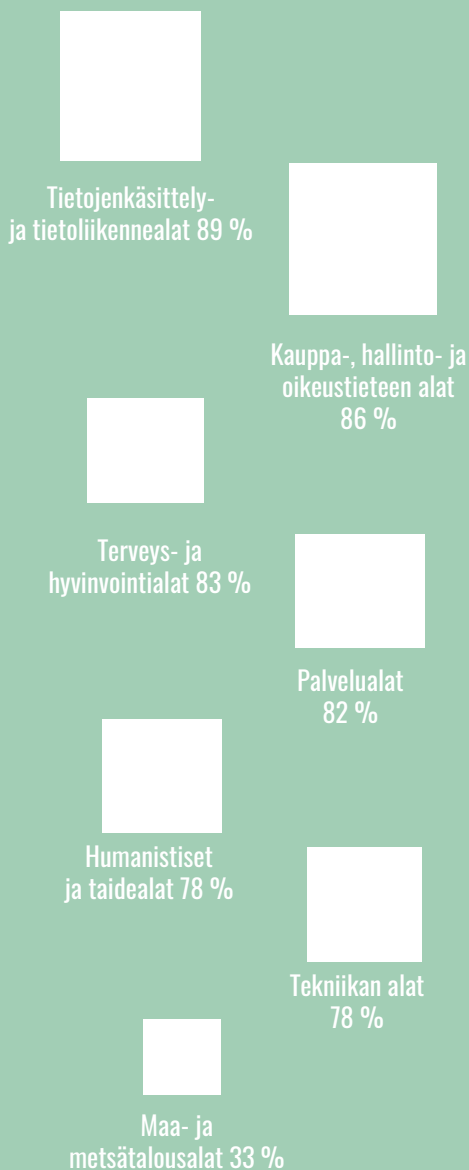

Olen tyytyväinen opetukseen oppilaitoksessani

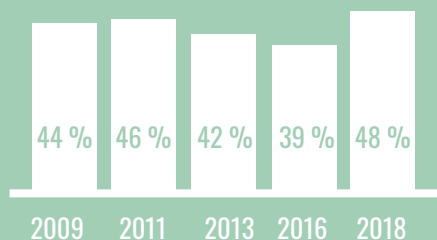

Opinnoissani käytetään riittävästi digitaalisia oppimisympäristöjä tai verkon tarjoamia mahdollisuuksia

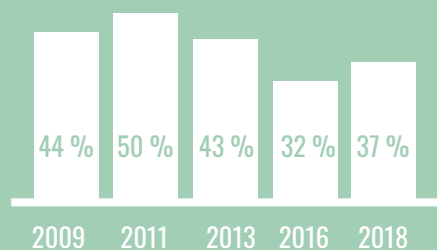
Täysin samaa tai melko samaa mieltä:

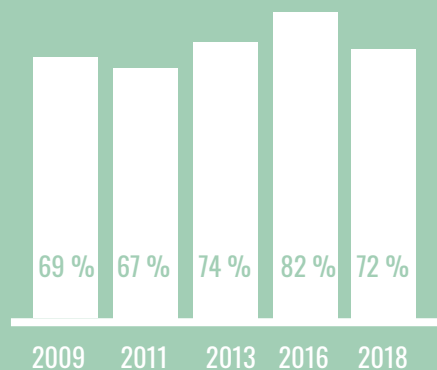
Toivoisin, että opettajilla olisi enemmän aikaa jutella kansani asioistani

Oppitunneilla on usein huono työrauha

Opiskeluryhmäni* ilmapiiri edesauttaa oppimistani

* Aikaisemmissa tutkimuksissa muodossa "luokkani"

79 % amiksista on käyttänyt digitaalisia oppimisympäristöjä tai saanut opetusta verkon välityksellä.

Melkein puolet (48 %) vastaajista toivoo, että opettajilla olisi enemmän aikaa keskustella opiskelijan kanssa heidän asioistaan. 40 % vastaajista kertoo toivovansa, että opinto-ohjaajalla olisi enemmän aikaa jutella opiskelijan asioista. Tästä huolimatta neljä viidestä vastaajasta kokee, että opettajat ovat kannustaneet heitä opinnoissaan.

“[Parasta on] uudet ystävät, jotka kannustaa. Huonoa opettaja joka hermostuu, jos kysyy useamman kerran jostain asiasta.”

“Koulun kuormittavuus oppimisvaikeuksiin liittyen on yllättänyt, en olisi uskonut, [että] tulisin reagoimaan koulutukseen [näin].”

“Parhaimmat kokemukset ovat ihanat ja asiantuntevat opettajat, ja joustava ryhmä.”

“Negatiivista on opettajien kiire ja henkilökohtaisen ohjauksen vähyyys.”

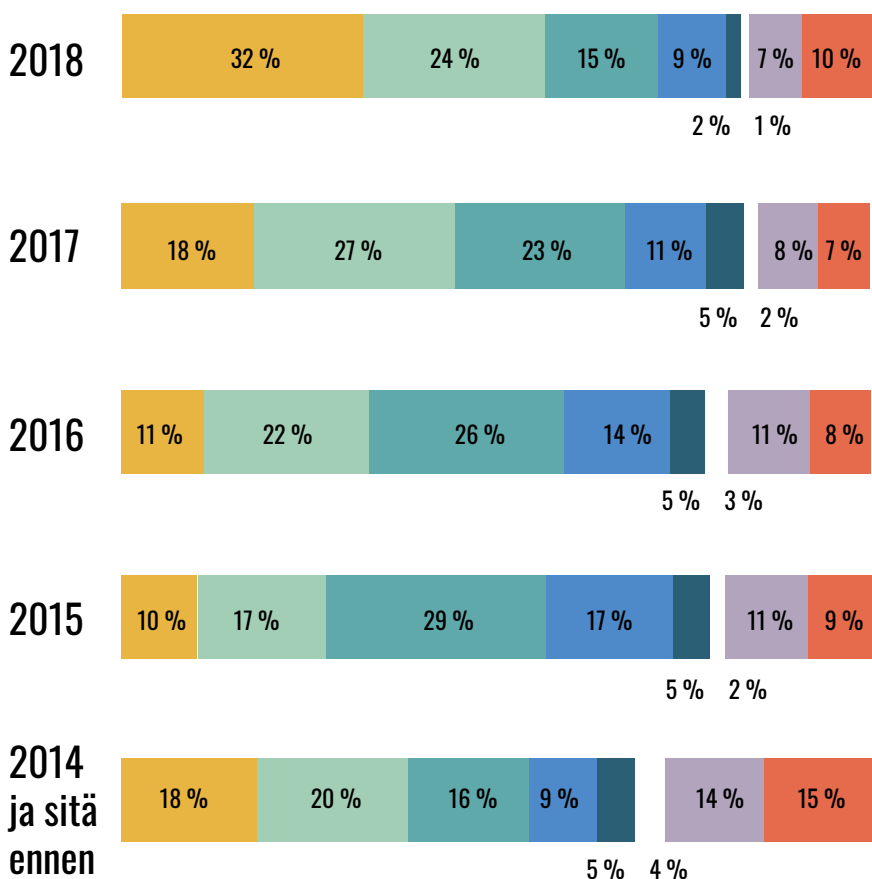
Vastaajista 21 % ei ole käyttänyt opinnoissaan digitaalisia oppimisympäristöjä tai saanut opetusta verkon välityksellä. 18 % on sitä mieltä, että näitä mahdollisuuksia ei ole käytetty riittävästi. Erityisesti maa- ja metsätalousalojen, tekniikan alojen sekä humanististen ja taidealojen opiskelijat toivoisivat enemmän opetusta verkon välityksellä.

Kansainvälisen tutkimuksen¹⁰ mukaan Suomessa käytetään opetuksessa vain vähän tietotekniikkaa verrattuna muihin Euroopan maihin. Ammatilliset oppilaitokset tekivät tässä pienen poikkeuksen ja amisten kokemukset omista tietotekniikkataidoistaan todetaan Nuorisobarometrissä 2017 erottuvan positiivisesti verrattuna muihin opiskelijoihin.¹¹

Vuonna 2018 AMIS-tutkimuksen vastaajista 37 % kokee työrauhan olevan oppitunneilla usein huono. Työrauhan huonoksi kokevien opiskelijoiden osuus pienentyi vuosina 2011–2016, mutta kasvoi taas vuonna 2018. Myös opiskelijoiden kokemukset oppituntien

Opintoihin liittyvät kulut

Opintoihin liittyvät kulut opintojen aloittamisvuoden mukaan. Tiedot kuluista perustuvat vastaajan omaan arvioon.

0-49 €

50-199 €

200-399 €

400-599 €

600-799 €

800-999 €

1000+ €

Ei tarkkaa arviota

77 % amiksista on tyytyväisiä opetukseen, mutta 37 % kokee oppitunneilla olevan usein huono työrauha.

ilmapiiristä muuttuivat positiivisempaan suuntaan jokaisella tutkimuskerralla vuodesta 2011 vuoteen 2016, jolloin 82 % vastaajista kertoi luokan ilmapiirin edesauttavan oppimista. Vuonna 2018 opiskeluryhmän ilmapiirin opiskelua tukevaksi kokevien määrä notkahti kuitenkin 10 prosenttiyksikköä 72 %:in. Kokemus työrauhan ja ilmapiirin huononemisesta on erittäin huolestuttava. Työrauhan parantamiseen tulisi oppilaitoksissa panostaa entistä enemmän.

“Huonot kokemukset liittyvät muihin oppilaisiin, luokkahenki on huono.”

“Huonoimpia kokemuksia ovat epämotivoituneiden opiskelijoiden vaikutus työrauhaan ja ryhmän ilmapiiriin.”

Opiskelun hinta

Toisen asteen koulutuksen kustannukset tulevat monelle yllätyksenä, sillä yleisesti puhutaan maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta. Vaikka opetus on opiskelijalle maksutonta, on koulutukseen osallistujalla velvollisuus hankkia tarvittavat oppikirjat sekä opinto- ja työvälineet. Lukiokoulutus voi maksaa opiskelijalle jopa 2600 euroa. Ammattiin opiskeleville koituvissa kustannuksissa on alakohtaisia eroja, mutta myös heillä kulut voivat nousta tuhansiin euroihin, kun opiskelija joutuu ostamaan työvälineitä ja -asuja.¹²

“Työkengät ovat kalliita, kohta uusien ostossa edessä.”

“Tietokone oli kallis ja oppikirjoja joutuu ostamaan jatkuvasti.”

Tilanne on erityisen ongelmallinen nuorille, jotka hakeutuvat toisen asteen opintoihin heti peruskoulun jälkeen, jolloin he ovat usein vielä vanhempien taloudellisen tuen varassa. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksestä Maksuton koulutus on monelle liian kallis – Selvitys toisen asteen opintojen kustannuk-

25 % mielestä oppilaitoksen puolelta saatu ohjaus on ollut riittämätöntä työpaikalla järjestettävään koulutukseen liittyen.

sista (2017) käy ilmi, että opiskelijoilla ei useasti ollut käsitystä opintojensa kokonaiskustannuksista ennen opintojen aloittamista: 79 % vastaajista kertoi kustannusten selvinneen vasta opintoja varten tarvittavia hankintoja tehdessään. Samasta selvityksestä käy ilmi, että vastaajista 46 % kokee, että kustannukset ovat aiheuttaneet itselle tai perheelle hieman haasteita ja 13 % kertoo haasteita aiheutuneen paljon.¹³

Rahanpuute vaikuttaa nuorilla sekä opiskelualan valintaan että opintojen keskeyttämiseen. Nuorisobarometrin mukaan erityisesti ammatilliseen koulutukseen hakeutuvat nuoret joutuvat miettimään valitsemansa opiskelualan hintalappua. Erittäin huolestuttavaa on, että 16 % toisen asteen ammatillisen tutkinnon keskeyttäneistä kertoi rahanpuutteen vaikuttaneen keskeyttämiseen melko tai erittäin paljon.¹⁴

On suuri yhdenvertaisuusongelma, että kaikilla nuorilla ei ole taloudellisista syistä mahdollisuutta hankkia itselleen ammatillista koulutusta: "[R]ahapula on monilla vaikuttanut siihen, että he ovat jääneet toisen asteen opiskelujen ulkopuolelle".¹⁵ On yleisesti tiedossa, että huono-osaisuus ja matala koulutustaso periytyvät. Esimerkiksi saattamalla toisen asteen opinnot aidosti maksuttomiksi voidaan vaikuttaa suoraan rakenteelliseen yhdenvertaisuusongelmaan ja kaventaa yhteiskunnan sosioekonomisia eroja.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen

"Parhain kokemus on ollut ensimmäisessä työharjoittelussa, kun sain kuulla olevani oikealla alalla, ja luonnollisessa ympäristössäni, jos näin voi sanoa. Opettajien tuki on ollut aika kallisarvoista, vaikka sitä välillä saa odottaa."

Työpaikalla tapahtuva oppiminen on

“Huonoin kokemus on se, että oman alan työssäoppimispaikkoja on vaikea saada, kun kukaan ei halua ottaa oppilijoita.”

tärkeä osa ammatillista koulutusta. Työpaikalla tapahtuvaa opiskelua on haluttu lisätä, monipuolistaa ja yhdenmukaistaa ammatillisen koulutuksen reformissa. Opiskelijat voivat suorittaa opintonsa kokonaan tai joustavasti oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuen.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen on tärkeää kaikille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, mutta nuorille se voi samalla olla ensimmäinen kunnollinen kosketus työelämään. Työpaikalla tapahtuva oppiminen otettiin mukaan AMIS-tutkimukseen nyt ensimmäisen kerran.

Jotta työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta tulee opiskelijalle merkittävä ja osaamista kartuttava, on tärkeää, että opiskelija saa tarpeeksi ohjausta, tietää oppimistavoitteensa ja saa vaikuttaa koulutuksen sisältöön. Ei ole yllättävää, että ne opiskelijat, joilla oli selkeät oppimistavoitteet, eli jotka tiesivät, mitä osaamista pyrkivät työpaikalla kartuttamaan, kokevat työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisänneen osaamistaan huomattavasti enemmän kuin ne opiskelijat, jotka eivät oppimistavoitteitaan tunteneet.

“Hyviä kokemuksia on jokaiselta työssäoppimisjaksoltani. Minut otettiin työryhmään hyvin mukaan, vaikka olin opiskelija. Minulla meni hyvin työpaikkaohjaajien kanssa, olen myös kuullut ystäviltäni, ettei se aina mene niin.”

Valtaosa eli 87 % amiksista kertoo työpaikalla tapahtuneen oppimisen lisänneen heidän osaamistaan. Terveys- ja hyvinvointialojen sekä kauppa-, hallinto- ja oikeustieteiden opiskelijat ovat tyytyväisimpiä ja heistä 91 % kertoo työpaikalla tapahtuneen oppimisen lisänneen osaamista.

Useat vastaajat kertovat avovastauksissa, että opintojen parhaat kokemukset liittyvät työpaikalla oppimiseen ja käytännön työhön.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen

Täysin samaa tai melko samaa mieltä

Sain vaikuttaa koulutustyöpaikan valintaan

85 %

Sain osallistua työpaikalla järjestettävän koulutuksen sisällön ja ajankohdan suunnitteluun

58 %

Työpaikalla järjestettävä koulutus lisäsi osaamistani

87 %

Minulla oli selkeät oppimistavoitteet eli tiesin, mitä osaamista pyrin työpaikalla kasvattamaan

80 %

Minulla oli työpaikalla nimetty työpaikkaohjaaja

89 %

Sain riittävästi ohjausta työpaikkaohjaajaltani

84 %

Sain riittävästi ohjausta työpaikan muulta henkilökunnalta

87 %

Oppilaitokseni antoi minulle riittävästi ohjausta työpaikalla järjestettävään koulutukseen liittyen

73 %

Opettajani tai oppilaitokseni muu edustaja oli käytettävissäni riittävästi työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana

77 %

“Paras kokemus oli ulkomaanvaihtojakso, jossa näin afrikkalaista työ- ja perhekulttuuria. Se oli hienoa.”

Vastaajista 85 % sai vaikuttaa koulutustyöpaikan valintaan, mutta koulutuksen sisältöön ja ajankohtaan sai vaikuttaa ainoastaan 58 % opiskelijoista. Myös ohjauksesta löydettiin puutteita: yhdeltä kymmenestä puuttui työpaikkaohjaaja ja 16 % kokee häneltä saadun ohjauksen riittämättömäksi. Lisäksi oppilaitoksen puolelta saatu ohjaus on ollut riittämätöntä neljäsosan (25 %) mielestä. 23 % vastaajista olisi toivonut opettajan tai oppilaitoksen muun edustajan olleen paremmin käytettävissä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen aikana.

“Työssäoppimispaikan ongelmissa ei saa minkäänlaista apua. Koululla myöskin työssäoppimispaikkoja, joista useimmat oppilaat ovat valittaneet. Silti paikkoja ei vaihdeta.”

“Huonona kokemuksena harkkapaikan valinta, joka oli todella kaukana ja kulkeminen tuli todella kalliiksi. Koululla ei ollut tarjota paikkaa lähempää.”

Opiskelu ulkomailla

“Paras kokemukseni oli, kun olin työssäoppimassa Espanjassa 5 viikkoa.”

Amiksilla on erilaisia mahdollisuuksia lähteä ulkomaille vaihto-opiskelijoiksi tai suorittamaan työpaikalla oppimista. Opiskelijat voivat saada Erasmus-apurahan ja lisäksi yksityiset vaihto-opiskelijoi- ta lähettävät järjestöt tarjoavat vaihto-mahdollisuuksia.

AMIS-tutkimuksen vastaajista hieman yli puolet voisi harkita ulkomaille lähtemistä vaihto-opiskelijoiksi (53 %) tai työpaikalla järjestettävään koulutukseen (51 %). Sen sijaan 30 % vastaajista ilmoittaa, että ei missään nimessä haluaisi lähteä vaihto-opiskelijaksi. 26 % amiksista ei ole kiinnostunut lähtemään työpaikalla järjestettävään koulutukseen ulkomaille. Vaihto-opiskelusta kiinnostuneiden määrä on noussut vuodesta 2016

seitsemän prosenttiyksikköä ja tippunut työpaikalla oppimisen suhteen kahdeksan prosenttiyksikköä.

Ehdottoman kielteisesti ulkomailla suoritettaviin opintoihin suhtautuvien osuus on pienentynyt. Vuonna 2016 vastajista 36 % ei halunnut missään nimessä vaihto-oppilaaksi ja 31 % työssäoppimiseen ulkomaille. AMIS-tutkimuksessa ei kuitenkaan pureuduttu syihin, miksi ihmiset ovat tai eivät ole kiinnostuneita vaihto-opiskelusta. Taustalla voi olla monia asioita, joten amisten kiinnostuksesta kansainvälistyä ei vielä tämän perustella voi tehdä suuria johtopäätöksiä.

Opetushallituksen tekemästä selvityksestä käy ilmi, että ammatillisten koulutuksen opiskelijoista 5 551 lähti suorittamaan lyhyt- tai pitkäkestoista ulkomaan jaksoa vuonna 2017. Useimmiten (92 %) kyse oli työpaikalla oppimisesta, lähtijänä oli perustutkintoa suorittava opiskelija (91 %) ja jakson keskimääräinen kesto oli kuusi viikkoa. Pitkäkestoiselle ulkomaan jaksolle lähtijöistä 67 % oli naisia. Vuonna 2017 lähtijöitä oli 11 prosenttiyksikköä vähemmän kuin aikaisempina vuosina. Selvityksessä todetaan, että ammatillisen koulutukseen kohdistetut leikkaukset vaikuttavat myös kansainväliseen liikkuvuuteen.¹⁶

Tulevaisuus ja työelämä

“Parasta on kun pääsee koulun kautta oikeaan työelämään näyttämään, mitä osaa ja sen kautta saa töitä, kun ihmiset huomaa, kuinka taitava ja motivoitunut olen.”

Avovastauksissa kyselyn vastaajia pyydettiin kuvailemaan sitä, millaista elämää he toivoivat elävänsä 15 vuoden kuluttua. Vastauksissa toistuivat erittäin usein työ, perhe, lapset, puoliso, oma asunto ja toimeentulo, jolla pärjää. Monen haaveena on myös päästä matkustelemaan tai asumaan ulkomaille, säilyttää läheiset ystävyysuhteet ja tasapainoinen, onnellinen elämä ylipäätään.

“Toivon saavuttaneeni sellaisen elintason, että pystyn elämään omillani ja minulla on säästöjä, joilla voin turvata perheeni ja elämäni.”

“Toivon että olen naimisissa ja minulla olisi lapsi/lapsia. Toivon että olisin käynyt korkeakoulun (hammaslääkäri) ja minulla olisi työpaikka, mistä pidän. Olisin vielä tiiviisti yhteyksissä läheisiin ystäviini. Haluaisin elää vielä terveellisesti ja urheilla ainakin kerran pari viikossa ja tehdä ruokaa itse usein. Minusta olisi hienoa, jos tekisin jotain vapaaehtoistyötä ja pyrkisin jollain tavalla vaikuttamaan yhteiskuntaan.”

“Tiedän mitä haluan tehdä työkseni ja teen työtä miellyttävässä paikassa. Minulla on

17 % vastaajista aikoo hakeutua amiksen jälkeen opiskelemaan ammattikorkeakouluun ja **3 %** yliopistoon.

fyysisesti ja henkisesti hyvä olo ja minulla on rakkaita ihmisiä ympärilläni.”

“15 vuoden kulutta uskoisin, että minulla on asunto, perhe, hyvä ja mielekäs työ ja ehkä jopa ylemmän tason opintojakini alla. Tavoitteita elämälleni ovat perheen perustaminen, työssäni eteneminen, maltillisuus ja selviäminen.”

“[Haaveissani on] ainakin eläimiä ja omia lapsia. Teen omien arvojeni mukaista työtä, ja elän terveellisesti. Asun kaukana keskustassa lähellä luontoa.”

Jatko-opinnot

Koulutusjärjestelmä on rakennettu Suomessa siten, että kaikki toisen asteen tutkinnot ovat keskenään samanarvoisia ja että jokaisella tutkinnon suorittaneella on yhtäläiset mahdollisuudet jatkaa opintojaan.

AMIS 2018 -tutkimuksessa 26 % vastaajista ilmoittaa jatkavansa opintoja valmistumisen jälkeen. Vain 3 % ilmoittaa hakeutuvansa yliopistoon (vrt. ammattikorkeakoulu 17 %). Syiksi on arveltu muun muassa lukiokoulutuksesta saatavat lisäpisteet hakuvaiheessa sekä puutteellinen ja asenteellinen opinto-ohjaus, joka ohjaa amiksia suoraan työelämään tai ammattikorkeakouluun. Oma hakukelpoisuus ei ole kaikilla edes tiedossa. Edellisessä luvussa esiteltiin opintojen kustannuksia ja kerrottiin, että vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan opintojen hinta vaikuttaa eniten juuri ammatillisten opiskelijoiden opintopolkuihin. Korkeakoulutuksen hinta saattaa siis olla esteenä hakeutumiselle jatko-opintoihin. Tämä tarkoittaa, että yhdenvertaisuus ei toteudu käytännössä.¹⁷

AMIS-tutkimuksen vastauksista käy ilmi, että naiset suunnittelevat jatkavansa opintoja korkeakoulussa miehiä useammin. Naisista 19 % suunnittelee hakevansa ammattikorkeakouluun, kun taas

Kaksi kolmesta ammattiin opiskelevasta voi keskittyä opiskeluun eikä tee töitä opintojensa ohella.

miehillä vastaava osuus on 14 %. Yliopisto-opintoihin naisista ilmoittaa hakevansa 4 % ja miehistä 2 %. Vastaajista 5 % ilmoittaa hakeutuvansa suorittamaan toista ammatillisen toisen asteen tutkintoa ja 1 % ylioppilastutkintoa lukioon tai iltalukioon.

“Kielten opiskelu on vähäistä, kun tähtää ammattikorkeakouluun niin se tuo omat haasteensa.”

Työssäkäynti ja valmistautuminen työelämään

“Olen [...] saanut töitä opintojeni ansiosta.”

Amikset arvostavat työtä: 91 % vastaajista on samaa mieltä väittämän kanssa, että työ on tärkeä osa elämää. Luku on ollut lähes sama kaikilla tutkimuskerroilla. Suurin osa opiskelijoista (69 %) ei työskentele opintojensa ohella. Työssä käyvien määrä on kuitenkin kasvanut, sillä vuonna 2016 heitä oli vain 20 % vastaajista, kun taas vuonna 2018 heitä on siis 31 %. Tämä saattaa kuitenkin selittyä sillä, että vastaajien keski-ikä oli matalampi vuoden 2016 tutkimuksessa. Suurin osa työssäkävivistä eli 21 % kaikista vastaajista, tekee töitä osa-aikaisesti 0–20 tuntia viikossa. Loput 10 % kaikista vastaajista työskentelee yli 20 tuntia viikossa. Heistä 3 % kertoo tekevänsä töitä yli 40 tuntia viikossa.

Työssä käyvistä opiskelijoista 63 % tekee oman alansa töitä. Erityisesti terveys- ja hyvinvointialojen opiskelijat näyttävät työllistyvän hyvin omalle alalleen jo opintojensa aikana (75 %), samalla kun tietojenkäsittely- ja tietoliikennealojen opiskelijoista vain 33 % ja humanististen ja taidealojen opiskelijoista vain 41 % tekee töitä omalla alallaan. Vastaajamäärä on kuitenkin sen verran pieni tietojenkäsittely- ja tietoliikennealojen vastaajien kohdalla (n=33), että tästä ei voida tehdä varmaa tilastollista päätelmää.

“Paras kokemukseni oli se, että pääsin koulun kautta alan keikkatöihin, mitä olin toivonut aina.”

63 % amiksista uskoo joutuvansa tulevaisuudessa muuttamaan toiselle paikkakunnalle töiden perässä.

Yli kahdeksan kymmenestä (83 %) vastaajasta kertoo olevansa valmiita menemään töihin ammattiopintojensa jälkeen. Vielä positiivisemmin suhtaudutaan omaan pärjäämiseen, sillä 88 % vastaajista uskoo pärjäävänsä tulevassa ammatissaan hyvin. Erot eri alojen opiskelijoiden välillä ovat muuten pieniä, mutta humanististen ja taidealojen opiskelijoiden vastaukset poikkeavat selkeästi keskiarvosta, sillä heistä vain 78 % uskoo omaavansa hyvät edellytykset tulevassa ammatissa pärjäämiseen. Miesten ja naisten välillä ei ole juurikaan eroja, mutta ikä näyttää tuovan lisää uskoa pärjäämisestä.

Usko siihen, että vastaajien käymä ammatillinen koulutus tarjoaa heille monipuolisia vaihtoehtoja työelämän suhteen, on tippunut kahdesta edellisestä tutkimuskerrasta kuusi prosenttiyksikköä 84 %:in. Erityisesti terveys- ja hyvinvointialojen opiskelijat uskovat opintojensa tarjoavan monipuolisia mahdollisuuksia työelämään liittyen, sillä heistä 91 % vastasi olevansa väitteen kanssa täysin samaa tai melko samaa mieltä. Ero humanististen ja taidealojen opiskelijoihin on lähes 20 prosenttiyksikköä: heillä vastaava osuus on 72 %.

Vastaajista 63 % ajattelee joutuvansa muuttamaan toiselle paikkakunnalle töiden vuoksi. Vuosina 2011 ja 2013 vastaava osuus oli 68 %, mutta vuonna 2009 vain 59 %. Maantieteelliset erot ovat melko pieniä lukuun ottamatta Lappia ja pääkaupunkiseutua. Lapissa 71 % opiskelijoista uskoo joutuvansa muuttamaan työn perässä, kun taas pääkaupunkiseudulla vastaava osuus on 54 %.

Työttömyys

“Haluaisin työskennellä omalla alallani vakituisesti ilman pelkoa työttömyydestä.”

Työttömyyden uhka on pienentynyt amisten silmissä huomattavasti niiden 10 vuoden aikana, kun AMIS-tutkimuksia on tehty.

Tulevaisuus ja työelämä

Mitä aiot tehdä valmistumisesi jälkeen?

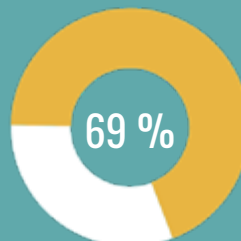
Vastaus "Jokin muu" tarkoittaa useimmiten asevelvollisuuden suorittamista.

Työnteko opintojen ohessa

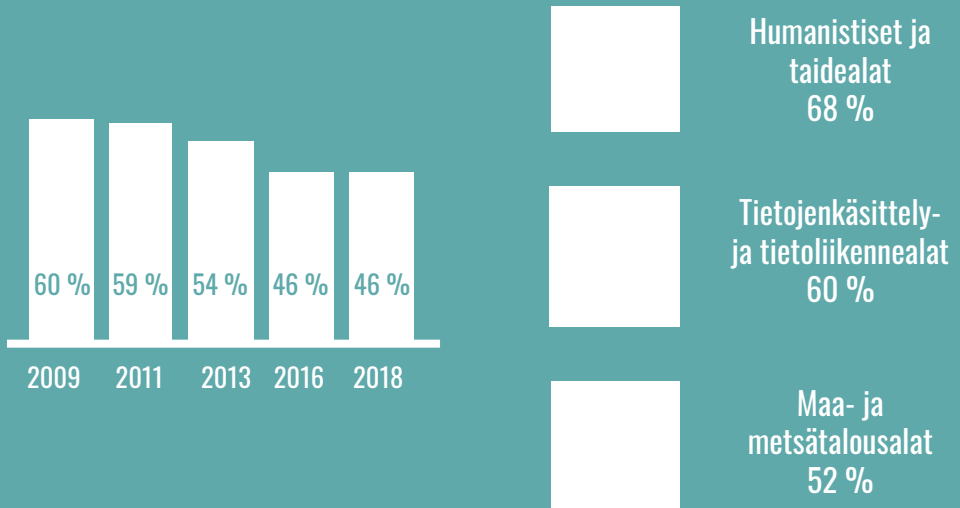
Kaikista vastanneista työtä opintojen ohessa tekee...

69 % eli suurin osa vastanneista ei käy töissä opintojen ohessa.

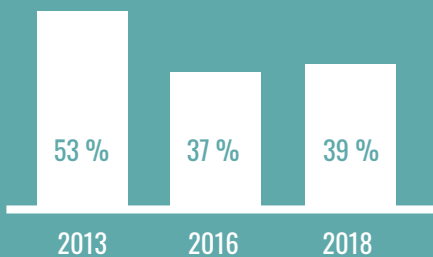

Pelkään, että en löydä työtä valmistuttuani

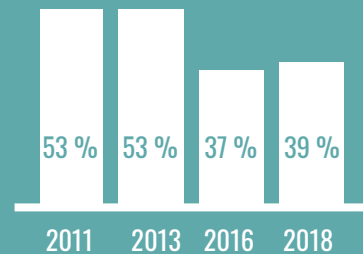
46 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista pelkää, ettei löydä töitä valmistuttuaan. Erityisesti aiheesta huolehtivat humanististen ja taidealojen opiskelijat, tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen opiskelijat sekä maa- ja metsätalouseläöjen opiskelijat. Vähiten työllistyminen huolestuttaa terveys- ja hyvinvointialöjen opiskelijoita.

Haluaisin tulevaisuudessa toimia yrittäjänä

Väittäämä otettiin mukaan kyselyyn vasta vuonna 2013.

Opintoni ovat antaneet minulle hyvät valmiudet toimia yrittäjänä

Väittäämä muutettiin hieman vuonna 2016.

39 % amiksista on sitä mieltä, että opinnot ovat antaneet heille hyvät valmiudet toimia yrittäjänä.

Vuonna 2009 amiksista 60 % pelkäsi jäävänsä ilman töitä valmistumisen jälkeen, kun taas vuosina 2016 ja 2018 luku on enää 46 %. Tähän lienee vaikuttanut osaltaan Suomen talouden kohentuminen ja työttömyysasteen vähittäinen lasku. Vuonna 2009 työttömyysaste nousi nopeasti useamman vuoden laskun jälkeen, mikä johtui talouden taantumasta.¹⁸

Positiivisimmin omiin työllistymismahdollisuuksiinsa suhtautuvat terveys- ja hyvinvointialojen (61 %), palvelualojen (57 %) sekä tekniikan alojen (56 %) opiskelijat. Samaan aikaan humanististen ja taidealojen opiskelijoista vain 33 % sekä tietojenkäsittely- ja tietoliikennealojen opiskelijoista 40 % ilmoitti uskovansa, että löytää työtä valmistuttuaan.

Usko omiin työllistymismahdollisuuksiin näyttää vaikuttavan myös siihen, ovatko opiskelijat harkinneet opintojensa lopettamista. Niistä opiskelijoista, jotka pelkäävät, että eivät löydä työtä valmistuttuaan, 63 % on harkinnut opintojensa lopettamista.

Opetushallitus on kerännyt tilastoja ammattiin valmistuneiden sijoittumisesta valmistumisen jälkeen. Vuoden 2016 selvityksestä käy ilmi, että vuosi ammattiin valmistumisen jälkeen yli puolet (56 %) amiksista oli päätoimisessa työssä ja lähes viidennes (19 %) työttöminä. Loput olivat muuan muassa opiskelemassa toista tutkintoa tai suorittamassa asepalvelusta. Vastavalmistuneiden amisten työttömyyden huippuvuosia olivat 2014 ja 2015, jolloin heistä oli työttöminä jopa 21 %.¹⁹

Yrittäjyys

“15-vuoden kuluttua haluaisin nähdä itseni pyörittämässä omaa yritystä, jolla menisi hyvin.”

Muuttunut työelämä kannustaa ihmisiä opettelemaan koko ajan uusia taitoja ja harva suunnittelee pysyvänsä yhdessä

“Toivoisin omistavani oman yrityksen, jolle olen omistautunut tai olevani työssä, jossa on hyvä työilmapiiri.”

työpaikassa koko uraansa. Yrittäjyys istuu tähän kuvaan hyvin ja on amiksille relevantti vaihtoehto monella alalla. Yrittäjyystaidot mainitaan nykyisin jo perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Opiskelijoiden kokemukset siitä, millaisia valmiuksia opinnot ovat antaneet yrittäjänä toimimiseen, ovat heitelleet hieman vuosina 2011–2018. Kahdella ensimmäisellä tutkimuskerralla, kun asiaa kysyttiin AMIS-tutkimuksessa vuosina 2011 ja 2013, yli puolet vastaajista (53 %) oli sitä mieltä, että opinnot ovat antaneet heille hyvät valmiudet toimia yrittäjänä. Vuonna 2016 luku tippui 37 %:in ja vuonna 2018 luku kasvoi vain kaksi prosenttiyksikköä 39 %:in.

Joillekin opiskelijoille on voinut muodostua mielikuva yrittäjyydestä perheen tai tuttavien kautta, mutta osalla vastaajista kosketuspinta yrittäjyyteen saattaa olla hatarampi. Mielikuvat yrittäjyydestä ovat amisten keskuudessa pääosin positiivisia ja arvostus vahvaa: yhdeksän kymmenestä AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajasta arvostaa yrittäjiä.

“Haluan olla yrittäjä niin kuin isäni.”

Kolmannes vastaajista (33 %) kertoo toimivansa todennäköisesti ainakin osan työurastaan pää- tai sivutoimisena yrittäjänä. Hieman suurempi osa eli 39 % kertoo haluavansa toimia yrittäjänä tulevaisuudessa. Vuonna 2013 vastaava prosenttiosuus oli 53 %, eli kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan on viidessä vuodessa laskenut jonkin verran. Lähes joka viides opiskelija (19 %) kertoo haluavansa toimia yrittäjänä jo opintojensa ohessa tai kesäisin, mutta kuitenkin vain 3 % ilmoittaa ryhtyvänsä yrittäjäksi jo heti valmistumisen jälkeen. Puolet vastaajista (51 %) kokee yrittäjyyden sisältävän enemmän mahdollisuuksia kuin riskejä.

“Kiinnostus alaa kohtaan on ollut pitkään jo suuri ja tulevaisuuden urahaaveeni on menestyä yrittäjänä juuri opiskelemaillani alalla.”

Työelämään liittyviä odotuksia ja huolia

Ammattiin opiskelevien odotukset tulevaisuuden työltä ovat kohtuulliset. AMIS-tutkimuksen vastaajia pyydettiin valitsemaan annetusta listasta asiat, joita he vähintään edellyttävät työltään. Hyvää työilmapiiriä odottaa 86 % vastaajista, työn mielekkyyden nimeää tärkeäksi 76 % vastaajista ja 71 % vastaajista pitää mahdollisuutta oppia uusia asioita sellaisena asiana, jota he vähintään edellyttävät työltään. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla nämä kolme tärkeimpänä pidettyä asiaa ovat pysyneet lähes samana ja samassa järjestyksessä. Ainoa ero löytyy vuoden 2011 tuloksista, joissa hyvä toimeentulo kiilasi kolmanneksi ohi mahdollisuuden oppia uusia asioita.

“Olen 15 vuoden päästä 33 v. Toivon olevani vakiintunut ja töissä jossain mukavassa työpaikassa, missä on hyvä työilmapiiri ja toistuva palkka.”

Vuonna 2018 toive siitä, että työ on monipuolista ja vaihtelevaa nousi neljänneksi (68 %) ohi mahdollisuuden pitkäaikaiseen työsuhteeseen, työn arvostuksen ja työn tulosten näkemisen. Hyvän toimeentulon nimeää 67 % vastaajista asiaksi, jota he vähintään odottavat työltään.

Miesten ja naisten välillä ei ole merkittäviä eroja. Sen sijaan eri alojen väliltä löytyy hajontaa. Humanististen ja taidealojen opiskelijat listaavat mahdollisuuden pitkäaikaiseen työsuhteeseen vasta sijalle 12, kun väitteen sijoitus kaikkien vastaajien kesken lasketussa keskiarvossa on kuusi. Neljänneksi tärkeimmäksi asiaksi humanististen ja taidealojen opiskelijat nimeävät mahdollisuuden toteuttaa itseään. Kauppa- hallinto- ja oikeustieteen alojen opiskelijoiden vastauksissa hyvä toimeentulo nousi sijalle kolme ja kannustava esimies sijalle neljä. Myös tekniikan sekä tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen opiskelijat nimeävät

hyvän toimeentulon kolmanneksi tärkeimmäksi asiaksi, jota he odottavat työltään.

AMIS-tutkimuksen vastaajia pyydettiin valitsemaan listasta myös ne asiat, jotka heitä huolestuttavat tulevaisuuden työhön liittyen. Eniten ammattiin opiskelevia huolestuttaa huono työilmapiiri, jonka vastaajista 61 % nimeää huolestuttavaksi asiaksi. Seuraavana järjestyksessä tulevat työn stressaavuus (60 %), huono toimeentulo (56 %), liiallinen kiire (56 %) ja oma jaksaminen (50 %). Järjestys on pysynyt lähes samana koko kymmenen vuoden tarkastelujakson aikana. Erona oli esimerkiksi vuonna 2011 se, että vastaajat nimesivät huolestuttavimmaksi asiaksi työn stressaavuuden.

“En halua töitä, jossa [on] koko ajan kiire ja asiakkaat hoidetaan robottimaisesti.”

“Haluaisin perheen ja työn, jossa minulla on hyvä olla sekä sellainen rahatilanne, että pystyn elättämään perheeni ilman stressiä rahasta.”

Naisia ja miehiä huolestuttavat samat asiat. Eri alojen opiskelijoiden vastauksissa on sen sijaan hajontaa. Humanististen ja taidealojen opiskelijat nimeävät eniten huolestuttavaksi asiaksi huonon toimeentulon ja kolmanneksi huonon työllisyystilanteen. Tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen opiskelijoita sekä kauppa-, hallinto- ja oikeustieteen alojen opiskelijoita huolestuttaa muiden alojen opiskelijoita enemmän se, että työ ei miellytä itseä. Tämä vaihtoehto nousi viidenneksi huolestuttavimmaksi asiaksi heidän vastauksissaan, kun kaikkien vastaajien kesken lasketussa keskiarvossa se on sijalla yhdeksän.

Työelämän odotukset ja huolet

Hyvät etenemismahdollisuudet
Vastuunkanto
Käsillä tekeminen
Työn mielekkyys
Mahdollisuus toteuttaa itseään
Yhteiskunnallinen merkittävyys
Kannustava esimies
Mahdollisuus oppia uutta
Hyvä työilmapiiri
Pitkä: Joustava työaika
Työn varmuus
Mahdollisuus oppia uutta
Oma vapaus
Työn varmuus
Stressittömyys
Pitkä työsuhte
Tulosten näkeminen
Vastuunanto
Yhteiskunnallinen merkittävyys
Oma vapaus
Stressittömyys
Suuri yritys työnantajana
Työn mielekkyys
Hyvä työilmapiiri
Monipuolisuus
Työn toimeentulo
Työ ei seuraa kotiin
Säännölliset työajat
Haastavuus
Hyvä näkeminen
Työn mielekkyys
Hyvä työilmapiiri
Monipuolisuus
Työn toimeentulo
Työ ei seuraa kotiin

Tulevaisuuden työn tärkeimmät edellytykset

Hyvä
työilmapiiri

Työn
mielekkyys

Mahdollisuus
oppia uusia
asioita

Kyselyyn osallistuneet opiskelijat ovat vuodesta 2009 lähtien vastanneet edellyttävänsä tulevalta työltään ensisijaisesti hyvää työilmapiiriä, mielekkyyttä ja mahdollisuuksia oppia uusia asioita.

Vuonna 2018 seuraaville sijoille nostettiin työn monipuolisuus, hyvä toimeentulo, mahdollisuus pitkäaikaiseen työsuhteeseen, kannustava esimies ja työn arvostus. Naisten ja miesten vastaukset eivät poikenneet toisistaan merkittävästi.

Hyvinvointi

“Parhaimmat kokemukset ovat minulle henkilökohtaisesti onnistuneet sosiaaliset kanssakäymiset, koska arvostan niitä paljon – yksin voi olla koska tahansa mutta toisten ihmisten kanssa ei. Olen ollut liian paljon yksin elämässäni.”

Sosioekonomiset erot

AMIS 2018 -tutkimukseen vastanneista valtaosa eli 86 % uskoo pärjäävänsä hyvin elämässä. Määrä on kuitenkin laskenut kymmenen vuoden tarkastelujakson aikana seitsemän prosenttiyksikköä. Naisten ja miesten vastaukset eivät poikkea toisistaan huomattavasti, mutta eri ikäluokkien välillä on hajontaa. Heikointa usko omaan pärjäämiseen on 21–23-vuotiaiden keskuudessa. Heistä väitteeseen ”Uskon, että pärjään elämässä hyvin” 19 % vastasi olevansa täysin eri tai melko eri mieltä. Vahvinta usko omaan pärjäämiseen oli yli 27-vuotiailla vastaajilla, joilla vastaava osuus oli 9 %.

Elämänhallintaa, terveyttä, sosiaalisia suhteita ja opiskelijoiden valmiuksia tulee katsoa kokonaisuutena ja tunnistaa erityisesti ammattiin opiskelevia koskevat ongelmat. EHYTin julkaisussa Amis hyvin, kaikki hyvin (2015) todetaankin, että amiksista löytyy muita opiskelijaryhmiä enemmän haavoittuvassa asemassa olevia nuoria: ”Sosiokulttuurisista eroista johtuen ammatillisiin opintoihin hakeutuu suhteessa enemmän niitä nuoria, joilla on enemmän haasteita mm. hyvinvointitaitojen hallinnan kanssa. Siksi onkin perusteltua, että ammatillisten oppilaitosten hyvinvointityöhön panostetaan

86 % amiksista uskoo pärjäävänsä elämässä hyvin.

erityisen paljon.²⁰ Elämässä pärjäämistä vahvistavia taitoja tulisikin opiskella myös toisen asteen koulutuksessa, vaikka osa opiskelijoista on jo aikuisia.

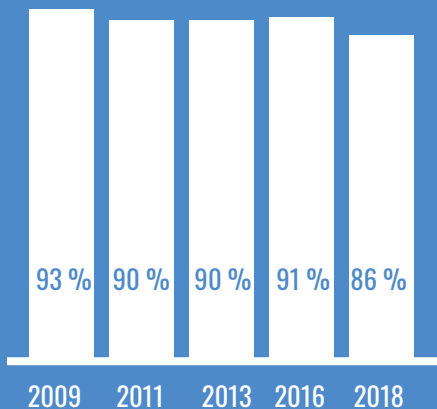
Suomessa on suuria eroja eliniänodotteissa eri koulutus- ja tuloryhmiin kuuluvien välillä. Osa toisen asteen ammatillisista opinnoista valmistuneista työllistyy matalapalkkaisille aloille kuten siivous-, hoiva- tai palvelualoille, vaikka amikset eivät kuulukaan vähiten kouluttautuneiden ryhmään, joka muodostuu ainoastaan peruskoulun suorittaneista. On merkille pantavaa, että miehillä alimpien ja ylimpien koulutusryhmien välillä ero eliniänodotteessa on 7,2 vuotta ja tuloryhmien välillä 9,9 vuotta. Naisilla ero eliniänodotteessa on koulutusryhmien välillä 5 vuotta ja tuloryhmien välillä 4,9 vuotta.²¹

Sosioekonomisia eroja on mahdollista hillitä ammatillisen koulutuksen kautta erityisesti silloin, kun kyse on nuorista opiskelijoista. On kansantaloudellisesti merkittävää, että sosioekonomisia eroja kaventamalla voidaan parantaa ihmisten työkykyä ja pidentää työuria.²² Myös tämän vuoksi on puututtava syihin, joiden takia ammattiin opiskelevat nuoret muun muassa käyttävät enemmän päihteitä, liikkuvat ja nukkuvat vähemmän, syövät epäterveellisemmin ja ovat sairauksien takia enemmän poissa koulusta kuin lukiolaiset.²³

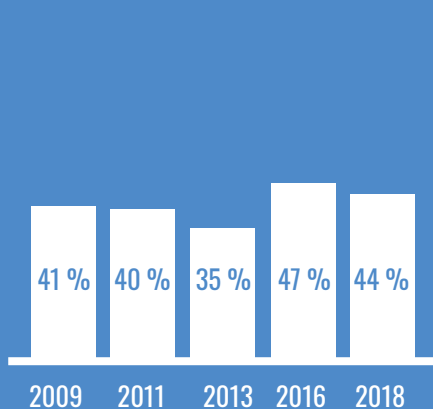
Vanhempien koulutustasolla ja elintavoilla on merkitystä, sillä ne ovat edelleen periytyviä: mitä korkeampi vanhempien koulutustaso on, sitä terveempiä lapset ovat. Toki terveyteen vaikuttavat myös monet muut tekijät, kuten oma koulutustaso ja opintomenestys. Eri sosiaaliluokkien terveyserot ovat kuitenkin yleisesti tunnustettu rakenteellinen ongelma ja kenenkään koulutustaso ei saisi määrittää sitä, miten terve hän on nyt ja tulevaisuudessa.²⁴

Elämänhallinta ja mielenterveys

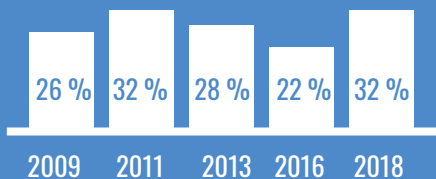
Uskon, että pärjään elämässä hyvin

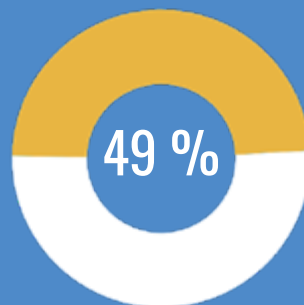
Elämäni on liian kiireistä

Tunnen oloni usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi

Olen saanut tarvitessani apua ongelmiini opiskeluhuollosta

Yksi kymmenestä amiksista kokee, että hänellä ei ole läheisiä ihmisiä, jotka välittävät siitä, miten hän pärjää elämässä.

Sosiaalinen elämä

“Huonointa [opinnoissani on] varmaankin ryhmän ulkopuolelle jääminen ja yksinäisyys.”

Suurimmalla osalla amiksista on läheisiä ihmisiä, jotka välittävät siitä, kuinka he pärjäävät elämässä. Oma tukiverkko voi muodostua eri tavoin ja siihen voivat kuulua esimerkiksi vanhemmat, sukulaisia, ystäviä tai vaikka nettiyhteisö. Tarcastellessa AMIS-tutkimuksen tuloksia 10 vuoden ajalta selviää, että amisopiskelijoiden kokemus siitä, että heistä välitetään, on hitaasti heikentynyt. Vuonna 2009 vastaajista 94 % oli sitä mieltä, että heillä on läheisiä ihmisiä, jotka välittävät siitä, miten heillä menee. Vuonna 2018 vastaava luku on 89 %. Sama trendi näkyy väittämän ”Minulla on läheisiä ystäviä” kohdalla: luvut ovat tipahtaneet vuosien 2011–2018 välillä 92 %:sta 86 %:in. Vaikka eri vuosien tuloksissa on vain muutamien prosenttiyksiköiden ero, kokonaisuuden kannalta on huolestuttavaa, että yksinäisiä opiskelijoita on tuhansia ja että trendi on kasvava.

“Tunnen olevani usein yksin ja ulkopuolinen.”

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan ammattiin opiskelevista 72 % tunsivat olevansa arvokas. AMIS 2018-tutkimuksen vastaajista 16 % kokee, että jos heidän ystävänsä tietäisivät, millaisia he ovat oikeasti, eivät he olisi heidän ystäviään. Lisäksi 22 % amiksista kokee olevansa riittämätön. EHYT on nostanut esille sosiaalisen luottamuksen merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle. Sosiaalisessa luottamuksessa on kyse merkityksellisyden tunteesta ja kokemuksesta, että itsellä on oma paikka maailmassa – minä välitän muista ja muut välittävät minusta. Sosiaalisen luottamuksen kasvattaminen ei kasvata ainoastaan yksilön merkityksellisyden kokemuksesta, vaan se ehkäisee muun muassa mielenterveysongelmia ja fyysisiä sairauksia, joita seuraa, kun itsestään ei jaksa pitää huolta.²⁵

32 % amiksista tuntee olonsa usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien odotetaan siirtyvän nopeasti työelämään. Kuitenkin noin neljäsosa koulutuksen aloittavista opiskelijoista on nuoria, jotka tulevat suoraan peruskoulusta.²⁶ Oma ala valitaan nuorena ja aikuistumisen paineet ovat suuremmat verrattuna muihin ikätovereihin. EHYTin mukaan onkin ongelmallista, että ammatillisissa oppilaitoksissa tulevaan työelämään keskittyminen syö aikaa opiskelupaikan kasvatukselliselta puolelta, esimerkiksi sosiaalisten valmiuksien vahvistamisen osalta.²⁷

Elämänhallinta ja mielenterveys

AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajista kolme neljästä (76 %) kokee elämänsä olevan hyvin omassa hallinnassaan. Kyselyssä ei kuitenkaan avattu tarkemmin sitä, mitä elämänhallinnalla tarkoitetaan. Tulos on tästä huolimatta linjassa vuoden 2017 kouluterveyskyselyn kanssa, minkä mukaan ammattiin opiskelevista 74 %:n tunsi elämänsä olevan hyvin hallinnassaan.

AMIS-tutkimuksen vastaajista 44 % kertoo elämänsä olevan liian kiireistä. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla vastaajien kokemus elämän kiireisyydestä laski alimmilleen vuonna 2013, jolloin vastaajista 37 % koki elämän liian kiireisenä. Liikaa paineita opinnot aiheuttavat kahdelle vastaajalle viidestä (40 %). Vuoden 2017 kouluterveyskyselystä käy ilmi, että ammattiin opiskelevat uupuvat koulutyöskentelyyn kuitenkin huomattavasti harvemmin kuin lukiolaiset: "Uupumusasteisesta väsymyksestä koulutyössä" kärsi ammatillisista opiskelijoista 12 % kun lukiolaisilla osuus oli 30 %.

"Onnistumisen tunne opinnoissa on parhainta. Huonointa on jännitys ja stressi näytöpäivien aikana."

"Kun taistelee omien henkilökohtaisten ongelmien kanssa, on koulunkäynti todella vaikeaa."

51 % vastaajista ei ole saanut tarvitessaan apua opiskeluhuollosta.

Valtaosalla amiksista menee hyvin: vastaajista neljä viidestä (81 %) kertoi elämänsä olevan onnellista. Mielenterveyden ongelmat ovat kuitenkin Suomessa yksi nopeimmin kasvavista pahoinvoinnin muodoista sekä työkyvyttömyyttä aiheuttavista sairausryhmistä.²⁸

Yli puolet AMIS-tutkimuksen vastaajista (56 %) kokee kohdanneensa elämässään suuria pettymyksiä ja ongelmia. On erittäin huolestuttavaa, että 27 % vastaajista tuntee olevansa henkisesti lopussa ja 32 % tuntee olonsa usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn tulokset viestivät samaa: 25 % vastaajista oli sitä mieltä, että omalla elämällä ei ole päämäärää. Lisäksi kouluterveyskyselyn tuloksista kävi ilmi, että 28 % amiksista on ollut huolissaan mielialastaan viimeisen 12 kuukauden aikana, ja että kahden edellisen viikon aikana 11 % oli kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta.

Opiskelijahuolto on useimmiten amista lähinnä oleva tukipalvelu ja vain puolet (49 %) AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajista kertoo saaneensa tarvitessaan apua sieltä. Naiset ovat hakeneet apua esimerkiksi terveydenhoitajalta, lääkäriltä, kuraattorilta tai psykologilta miehiä selvästi useammin. Miehistä apua on hakenut 19 % ja naisista 30 %. Tulos kertoo luultavimmin siitä, että naisilla on matalampi kynnyks hakea apua.

”Opettajat eivät ota oppilaiden mielenterveysongelmia tosissaan. Se masentaa ja vaikeuttaa opintoja.”

Päihteet

Päihteiden käyttöön liittyvät vahvasti sosiaalisuus ja ystävyysuhteet. EHYT luonnehtii alkoholia ”sosiaaliseksi voiteluaineeksi ja juomista sosiaalisiksi tekniikaksi.”²⁹ Amisten keskuudessa päihteidenkäyttö on huomattavasti yleisempää

kuin lukiolaisten keskuudessa. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyssä ammattiin opiskelevista 28 % kertoi olevansa todella humalassa vähintään kerran kuukaudessa, kun lukiolaisilla vastaava osuus oli 18 %.

AMIS 2018-tutkimuksen vastaajista 15 % kertoo päihteillä olevan keskeinen rooli heidän elämässään: miehistä näin vastasi 19 % ja naisista 12 %. 15–20-vuotiaista jopa 17 % vastasi olevansa melko tai täysin samaa mieltä väitteen ”Päihteillä on keskeinen rooli elämässäni” kanssa, 21–23-vuotiaiden keskuudessa luku on 14 % ja 24–26-vuotiaiden vastauksissa vain 6 %. Vastaajista, jotka kertoivat tuntevansa olonsa usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi, yli puolet (52 %) ilmoittaa myös päihteillä olevan keskeinen rooli elämässään.

Tupakkatuotteiden käyttö on selvästi yleisempää ammattiin opiskelevien kuin lukiolaisten keskuudessa. Vuoden 2017 kouluterveyskyselystä käy ilmi, että ammattiin opiskelevista lähes yksi kolmesta (32 %) käyttää tupakka- ja nikotiinituotetta päivittäin. Lukiolaisilla vastaava osuus on 7 %. Tupakkatuotteiden käyttö näyttäisi alkavan useimmiten vasta ammatillisen koulutuksen aikana, sillä 8.- ja 9.-luokkalaisista käyttäjiä on vain 9 %.³⁰

Päihteiden käytön sosiaalinen puoli on tunnistettava, jotta saadaan laskettua niiden käyttöastetta. EHYTin mukaan on tärkeää vahvistaa opiskelijoiden sosiaalisia valmiuksia ja vuorovaikutustaitoja, jotta alkoholin rooli ystävyysuhteiden ja ryhmäytymisen pohjustajana pienenee.³¹

Harrastukset

Nuoret oppivat paljon tulevaisuuden kannalta tärkeitä taitoja ja vahvistavat sosiaalisia verkostojaan myös harrastusten tai muun vapaa-ajan toiminnan kautta. AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajista

24 %:a vastaajista on kiusattu ammatillisen koulutuksen aikana.

neljännes (27 %) kokee, ettei heillä ole tarpeeksi mukavaa tekemistä tai harrastuksia. 29 % vastaajista kertoi, että heillä ei ole edes yhtä harrastusta.

AMIS-tutkimuksen perusteella huolta tulisi kantaa erityisesti ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien naisten harrastamattomuudesta: naisista 66 %:lla on vähintään yksi harrastus, kun taas miehillä osuus on 78 %. Ero saattaa selittyä osittain sillä, että kysymyksessä ei ole tarkemmin määritelty sitä, mikä on harrastus. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn mukaan ammattiin opiskelevista 81 % harrastaa jotain viikoittain.

Kiusaaminen

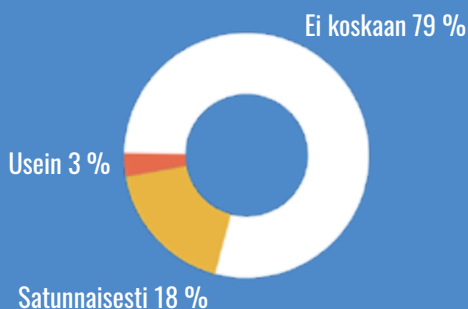
”Huonoin [kokemus] työharjoittelussa tapahtunut säännöllinen kiusaaminen ohjaajan toimesta.”

Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn perusteella kiusaaminen on yleisempää ammattioppilaitoksissa kuin lukiossa. Kouluterveyskyselyssä kiusaaminen ja syrjintä oli erotettu toisistaan ja mukana oli sekä oppilaitoksessa vietetty aika että vapaa-aika. Kyselyn tulosten mukaan 85 % ammatillisista opiskelijoista ei ole tullut kiusatuksi ollenkaan lukuvuoden aikana. Lukiossa vastaava luku on 91 %. Syrjivää kiusaamista amiksista on kouluterveyskyselyn mukaan kokenut opinnoissa tai vapaa-ajalla 13 % vastaajista.

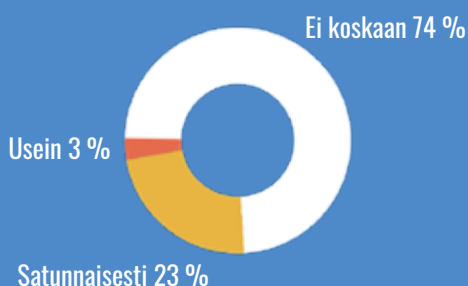
AMIS-tutkimuksen vastaajista 21 % kertoo tulleen satunnaisesti ja 3 % usein kiusatuksi tai syrjityksi ammatillisen koulutuksen aikana. Tämä tarkoittaa, että neljännestä opiskelijoista on kiusattu tai syrjitty jossain vaiheessa nykyisiä opintoja. AMIS-tutkimuksen perusteella naisia kiusataan hieman enemmän kuin miehiä ja kiusaaminen on yleisintä 18–23-vuotiaiden keskuudessa. Heistä jopa 28 % on tullut kiusatuksi.

Kiusaaminen ja häirintä

Kiusaaminen - Miehet

Kiusaaminen - Naiset

Noin yksi viidesosa miehistä ja hieman yli neljäsosa naisista on tullut kiusatuksi usein tai satunnaisesti opintojensa aikana.

Kiusaamisen tai syrjimisen takana ovat...

Toiset opiskelijat

87 %

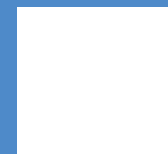
Opettajat

21 %

Kiusaaminen on tapahtunut koulutustyöpaikalla

12 %

Eri alojen opiskelijat ovat kokeneet tulleensa kiusatuksi tai syrjityksi satunnaisesti tai usein seuraavasti:

Maa- ja metsätalousalat 33 %

Palvelualat 26 %

Terveys- ja hyvinvointialat 24 %

Tekniikan alat 24 %

Kauppa-, hallinto- ja oikeustieteen alat 21 %

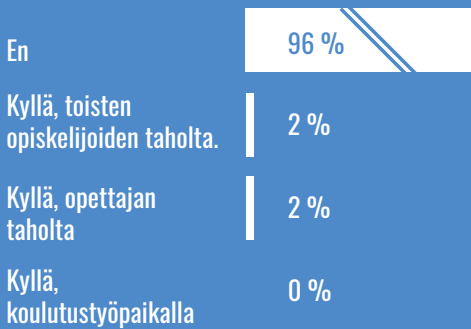
Humanistiset ja taidealat 19 %

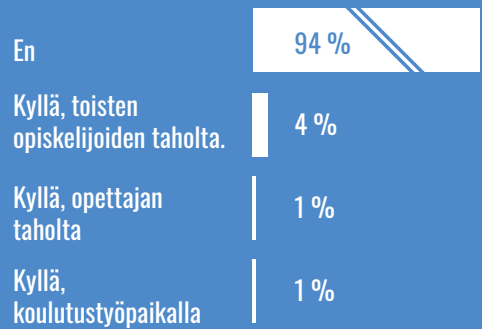
Tietojenkäsittely- ja tietoliikennealat 18 %

Oletko kokenut seksuaalista häirintää ammatillisen koulutuksen aikana?

Miehet

Naiset

“Opettajat eivät aina puutu kiusaamiseen.”

Luvut eivät ole kouluterveyskyselyn kanssa täysin vertailukelpoisia, sillä kysymyksenasettelu ja -rajaus ovat erilaisia. Kummankin tutkimuksen tulokset kertovat kuitenkin, että kiusaamista tapahtuu paljon.

“Luokkani ilmapiiri on vielä lähes vuoden opiskelun jälkeen aivan mahtava. Valitettavasti oma luokanvalvoja on kiusaaja. Epäasiallinen ja eri ihmisiä eri lailla kohteleva. Onneksi kaikki jaksot eivät ole kyseisen opettajan kanssa.”

Kouluterveyskyselyn tulokset paljastavat, että suurin osa kiusaamisesta on henkistä, mutta että myös fyysistä kiusaamista tapahtuu. Kiusatuiksi tulleista ammisnuorista 53 % on kokenut nimitteilyä, naurunalaiseksi saattamista ja kiusoittelua. 37 % on jätetty huomiotta tai kaveriporukan ulkopuolelle. Fyysistä kiusaamista kuten lyömistä on kokenut 15 % vastaajista ja uhreista 12 % on joutunut kokemaan tavaroidensa rikkomista tai varastamisesta. Lisäksi 11 % on joutunut kokemaan uhkailua tai pakottamista.³²

AMIS-tutkimuksen perusteella kiusatuista 87 % kertoo kokeneensa kiusaa-

mista toisen opiskelijan taholta, 21 % on joutunut opettajan kiusaamaksi ja 12 % ilmoittaa kiusaamisen tapahtuneen koulutustyöpaikalla. Osa opiskelijoista on siis joutunut useamman kuin yhden tahon kiusaamaksi. Koulutustyöpaikalla tapahtuva kiusaaminen yleistyy selvästi opiskelijan iän kasvaessa: yli 27-vuotiaista 39 % kiusatuksi tulleista ilmoittaa kiusaamisen tai syrjinnän tapahtuneen koulutustyöpaikalla kun taas 15–17-vuotiailla vastaava luku on 6 %. Kiusaamista tapahtuu kaikissa ikäluokissa, mikä oppilaitosten tulee ottaa huomioon.

“Opettajien silmätikkuna oleminen [on] huonointa.”

Seksuaalinen häirintä otettiin ensimmäisen kerran mukaan kyselyyn vasta tänä vuonna. Naisista 6 % ilmoittaa kokeneensa häirintää ja miehistä 4 %. Naiset ovat kokeneet eniten häirintää toisten opiskelijoiden taholta (4%) kun taas miehet yhtä paljon sekä opettajien että opiskelijoiden taholta. Naisista 1 % on kokenut häirintää koulutustyöpaikallaan.

Kiusaamiseen, syrjintään ja häirintään puuttuminen on ensisijaisen tärkeää ja vastuu on aina opettajalla myös ammatillisissa opinnoissa, vaikka osa opiskelijoista on jo täysi-ikäisiä. Pelkästään täysi-ikäisyyden perustella ei voi vastuuttaa uhria itse hoitamaan tilannetta. Lain mukaan koulutuksen järjestäjällä on vastuu siitä, että opiskeluympäristö on jokaiselle turvallinen. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijat ovat yli 15-vuotiaita, mikä tarkoittaa, että jokainen opiskelija on rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan. Poliisi on määritellyt kiusaamisen tavasta riippuen muuan muassa kunnianloukkaukseksi, laittomaksi uhkaukseksi tai pahoinpitelyksi.³³

Arvot ja asenteet

“Haluaisin olla täysin tyytyväinen itseeni, työhöni ja minulla olisi mahdollisuus elättää itseni ja perheeni täysin.”

Tärkeät asiat elämässä

AMIS-tutkimuksessa vastaajista pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeitä annettussa listassa olevat asiat ovat vastaajan omassa elämässä. Vuonna 2018 vastaajat arvioivat tärkeimmäksi muista ihmisistä välittämisen (92 %), seuraavaksi tärkeintä on itsenäisyys ja omillaan pärjääminen (91 %). Kolmantena tulee älykkyys ja järkipöreytyys (89 %). Nämä kolme asiaa ovat muodostaneet kolmen kärjen koko kymmenen vuoden tarkastelujakson ajan, ainoastaan niiden sijoitus on vaihdellut keskenään. Vuonna 2011 itsenäisyys ja omillaan pärjääminen koettiin tärkeimmäksi asiaksi ja vuonna 2013 se oli jaetulla ensimmäisellä sijalla muista ihmisistä välittämisen kanssa.

“[Toivon, että 15 vuoden päästä minulla on] työ, omakotitalo, lapset, aviomies. Haluan olla hyvässä työssä, eli että pärjään palkallani ja työ on mieluista. Tärkeintä kuitenkin on, että nautin työstäni ja elämästäni.”

Myös raha ja varallisuus sekä luovuus koetaan amisten keskuudessa tärkeiksi ja ne ovat vaihdelleet eri tutkimuskerroil-

66 % vastaajista kokee, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen on tärkeää.

la sijoilla neljä ja viisi. Vuoden 2018 tuloksissa on erityistä se, että luonnonsuojelu ja ympäristöasiat koetaan yhdeksän vuoden jälkeen taas tärkeämpinä. Vuonna 2018 vastaajista 78 % kokee ympäristöteemat tärkeiksi omassa elämässään, kun vuonna 2016 vastaava osuus oli 69 %. Sen sijaan ensimmäisellä tutkimuskerralla vuonna 2009 vastaava luku oli 75 %.

Samansuuntainen muutos kohti positiivisempaa näkyy amisten suhtautumisessa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Vuonna 2018 vastaajista 66 % kokee yhteiskunnallisen vaikuttamisen tärkeäksi asiaksi omassa elämässään, kun taas vuonna 2016 näin vastasi 59 % osallistujista.

Vuoden 2018 AMIS-tutkimuksessa kysyttiin ensimmäisen kerran myös sitä, kuinka tärkeänä vastaajat näkevät äänioikeuden käyttämisen. Yli 27-vuotiaista 84 % kertoo äänioikeuden käyttämisen olevan tärkeää. 15–23-vuotiaiden keskuudessa äänestämistä ei pitää tärkeänä yksi neljästä (25 %) vastaajasta. Naisten ja miesten suhtautumisessa äänioikeuden käyttämiseen tai yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen on vain hyvin pieniä eroja. Naisista kuitenkin miehiä suurempi prosenttiosuus vastaa kummankin asian olevan erittäin tärkeitä melko tärkeän sijaan.

AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajista 64 % on sitä mieltä, että opintoihin on kuulunut tarpeeksi yhteiskunnallisten taitojen harjoittelua. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin tulokset kertovat, että ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat kokevat oppineensa yhteiskunnallisen vaikuttamisen taitoja lukiolaisia vähemmän. Samassa tutkimuksessa todetaan, että ongelmana on muun muassa se, että ammatillisessa koulutuksessa päähuomio on tulevassa ammatissa tarvittavien taitojen omaksumisessa.³⁴

Osallisuuden kannalta on erittäin huolestuttavaa, että osa toisen asteen suorittavista opiskelijoista ei saa tarvittavia taitoja toimiakseen aktiivisina kansalaisina. Nuorisobarometrissa 2017 korostetaan, että oppilaitoksia tulisi kehittää paikkoina, joissa nuoret voivat harjoitella yhteiskunnallisia taitoja. Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksista kävi ilmi, että amiksista vain 17 % oli äänestänyt lukuvuoden aikana luokan edustajan tai oppilaskunnan vaalissa, kun lukiolaisilla vastaava osuus oli 44 %.³⁵

AMIS 2018 -tutkimuksen tulokset kertovat, että ammattiin opiskelevista 71 % kokee isänmaallisuuden tärkeäksi arvoksi. Miehillä osuus on 77 % ja naisilla 69 %. Myös ikäluokkien välillä on eroja: 21–26-vuotiaista 64–65 % vastasi isänmaallisuuden olevan tärkeää, kun taas muissa ikäluokissa vastaava osuus on yli 70 %. Yli 27-vuotiaat ovat isänmaallisimpia, heistä 76 % vastasi sen olevan heille tärkeää. Isänmaallisuuden lisäksi myös eurooppalaisuus on tärkeintä vastaajista yli 27-vuotiaille, joista 68 % kertoo sen olevan tärkeä arvo. Kaikista vastaajista eurooppalaisuuden kokee tärkeäksi 63 %. Vastaajaryhmistä eurooppalaisuutta vähiten tärkeänä pitävät 24–26-vuotiaat, joiden vastaava osuus on 58 %.

Väite ”Suhtaudun kriittisesti maahanmuuttoon” on ollut mukana jokaisella tutkimuskerralla. Vuodesta 2011 alkaen on ollut näkyvillä selkeä kriittisten asenteiden lieventyminen. Vuonna 2011 vastaajista 57 % kertoi suhtautuvansa kriittisesti maahanmuuttajiin. Vuonna 2018 vastaava osuus on 43 %. Sama trendi asenteiden lieventymisessä näkyy väitteen ”Mielestäni Suomi on suomalaisia varten” kohdalla. Vuonna 2011 vastaajista 68 % oli väitteen kanssa samaa mieltä, kun vuonna 2018 samaa mieltä on 55 %. Miehistä 51 % mutta naisista vain 34 % ilmoittaa olevansa kriittisiä maahanmuuttoa kohtaan. Ero sukupuolten välillä on

Arvot ja asenteet

Tärkeimmät asiat elämässä

Muista ihmisistä välittäminen
92 %

Itsenäisyys ja omillaan pärjääminen
91 %

Älykkyys ja järkipöryisyys
89 %

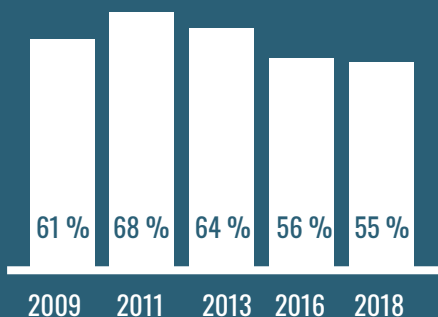
Kolmen kärki on pysynyt samana koko kymmenen vuoden tarkastelujakson ajan. Ainoastaan vastausten keskinäinen järjestys on vaihdellut.

Raha ja varallisuus
84 %

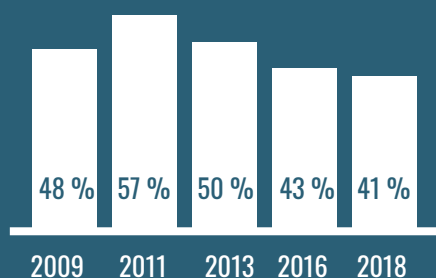
Luovuus
83 %

Luovuus sekä raha ja varallisuus ovat vuorotelleet sijoilla neljä ja viisi vuodesta 2013 lähtien.

Mielestäni Suomi on suomalaisia varten

Suhtaudun kriittisesti maahanmuuttajia kohtaan

siten merkittävä. Myös maantieteellisesti esiintyy hajontaa. Hyväksyvimmän maahanmuuttoa kohtaan amikset suhtautuvat pääkaupunkiseudulla, jossa vain 34 % ilmoittaa olevansa maahanmuuttokriittinen. Kriittisimpiä maahanmuuttoa kohtaan ollaan Itä-Suomessa, missä vastaava osuus amisten keskuudessa on 46 %.

Vaikka vastaajista 92 % arvioi muiden auttamisen olevan tärkeä arvo omassa elämässään, vain 64 % on sitä mieltä, että Suomella on velvollisuus auttaa ihmisiä, jotka pakenevat sotaa tai inhimillisiä kärsimyksiä. Määrä on kuitenkin noussut viisi prosenttiyksikköä vuodesta 2016, jolloin asiaa kysyttiin AMIS-tutkimuksessa ensimmäisen kerran.

“Ystävät ja lähimmäiset, mielekäs hyvinvointiin liittyvä työ, matkustelu, oma hyvinvointi ja sen jakaminen muille.”

Tutkimusten mukaan sosioekonomiset erot vaikuttavat muun muassa terveyteen ja elämässä pärjäämiseen. Kuitenkin AMIS 2018 -tutkimuksen mukaan ammattiin opiskelevista 86 % on sitä mieltä, että elämässä menestyminen on omasta itsestä kiinni. Luku on pienentynyt vuodesta 2016 kuusi prosenttiyksikköä. Nuorisobarometrissa on seurattu samaa arvojen kehitystä useamman vuoden ajan ja sen tulokset tukevat AMIS-tutkimuksen tuloksia useamman vuosikymmenen tarkastelujaksolla: individualismia korostava asenneilmapiiri, jossa jokaista pidetään oman onnensa seppänä, on lieventynyt 1990-luvun huippuvuosista.³⁶

“Haluaisin, että minulla olisi oma koti, kissa, työ, sellainen toimeentulo, jolla pärjään, olen terve ja voin muutenkin hyvin.”

Ammatillisen koulutuksen reformi

“Opettajilla tuntuu olevan aina kiire eikä oikein omasta opintopolusta ole ehtinyt juttelemaan.”

Ammatillisen koulutuksen reformi on suurin koulutuslainsäädännön uudistus lähes kahteenkymmeneen vuoteen. Uudistuksen taustalla on tulevaisuuden työelämässä tarvittava uudenlainen osaaminen ja ammattitaito, mutta sillä pyritään myös saamaan taloudellisia säästöjä.

AMIS 2018 -tutkimuksessa pureuduttiin ammattiin opiskelevien kokemuksiin ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanosta. Koska tutkimus toteutettiin vain muutamia kuukausia reformin voimaantulon jälkeen, keskityttiin AMIS-tutkimuksessa hankkimaan tietoa siitä, miten opiskelijat ovat saaneet tietoa ammatillisen koulutuksen reformista sekä sen tuomista muutoksista ja mahdollisuuksista.

Ammatillisen koulutuksen reformi astui voimaan vuoden 2018 alusta, joten reformia koskevat kysymykset on kohdennettu vastaajille sen mukaan, milloin he ovat aloittaneet nykyiset opintonsa. Vastaajista 93 % on aloittanut opintonsa ennen vuotta 2018 ja 7 % vuoden 2018 ai-

Vain 43 % amiksista kokee oppilaitoksensa tiedottaneen riittävästi reformin vaikutuksista opintoihin.

kana. Ammatillisen koulutuksen reformia käsittelevät kysymykset muotoiltiin yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ammatillisen koulutuksen osaston virkamiesten kanssa.

AMIS-tutkimuksen vastausten perusteella voidaan todeta, että oppilaitoksilla on ollut ongelmia reformista tiedottamisen kanssa. Kaikista vastaajista selvästi alle puolet eli 43 % kokee oppilaitoksensa tiedottaneen riittävästi uudistuksen vaikutuksista opintoihin. Vastaajista kaikkiaan 36 % on erittäin tyytymättömiä oppilaitoksensa tiedottamiseen asiasta. Opiskelijoiden avovastauksista, joissa he kuvailivat huonoimpia kokemuksiaan opintojensa aikana, ongelmat tiedonkulussa mainittiin usein. Opiskelijat kertoivat tiedonkulussa olevan ongelmia opettajan ja opiskelijoiden välillä sekä oppilaitoksen puolelta.

“Oppilaitokseni viestintä ei kulje, opettajat eivät tiedosta tiettyjä asioita, kun viestintä ei pelaa ja kun viestintä ei kulje opettajille, silloin oppilaatkin ovat täysin tietämättömiä, [siitä] mitä on tekeillä.”

“Tiedon huono kulku on vaikeuttanut opintojani.”

AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajista 44 % kokee saaneensa riittävästi tietoa siitä, mitä mahdollisuuksia työpaikalla järjestettävä koulutus uuden lainsäädännön mukaisesti tarjoaa. Yhtä suuri osuus vastaajista kokee saaneensa tietoa siitä, miten reformi vaikuttaa arviointiasteikkoon ja opiskelijan tulevaisuudessa saamaan todistukseen.

Opintonsa ennen vuotta 2018 aloittaneista vastaajista jopa joka neljäs (26 %) ei ole varma, mihin asti tutkinnon suorittaminen on mahdollista vanhojen tutkinnon perusteiden mukaisesti. Lisäksi 59 % vastaajista on sitä mieltä, että oppilaitos ei ole tiedottanut mahdollisuudesta siirtyä suorittamaan tutkintoa uusien tutkintoperusteiden mukaan.

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma

Täysin samaa tai melko samaa mieltä

Minulle on laadittu henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS)

75 %

Sain mielestäni vaikuttaa riittävästi HOKSin laadintaan

69 %

Aiemmin hankkimani osaaminen huomioitiin riittävästi HOKSin laadinnassa. Opiskelen vain sellaista, mistä minulla ei ole vielä osaamista.

68 %

Koulutukseni sisällön suunnittelussa huomioitiin tulevaisuuden tavoitteeni.

69 %

HOKSissani huomioidaan riittävästi opinnoissani tarvitsemani tuki ja ohjaus.

66 %

Kanssani selvitettiin työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusmuotojen (koulutus- ja oppisopimus) soveltuvuus osaamiseni hankkimisessa.

52 %

Sain koulutus sopimuksen itselleni tiedoksi, vaikka en olekaan sen sopijaosapuoli.

53 %

Tiedän, miten ja milloin HOKSini päivitetään.

48 %

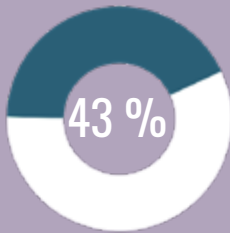
Ammatillisen koulutuksen reformi

“Ammatillisen koulutuksen reformi on yksi hallituksen kärkihankkeista. Reformissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta, ohjausta, toimintaprosesseja, tutkintojärjestelmää ja järjestäjäjärakenteita.

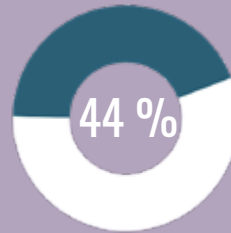
Lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuis-koulutuksesta yhdistetään uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Lisäksi työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään, opiskelijoille suunnitellaan yksilölliset opintopolut sekä sääntelyä puretaan.

Ammatillista koulutusta on välttämätöntä uudistaa, koska tulevaisuuden työelämässä tarvitaan uudenlaista osaamista ja ammatitaitoa. Uudistumista edellyttää myös se, että koulutukseen on käytettävissä aiempaa vähemmän rahaa.”³⁷

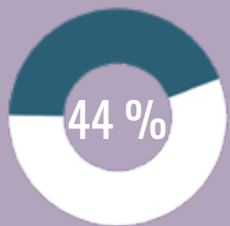
Reformista tiedottaminen

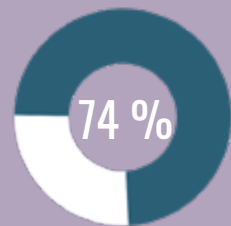
43 % kaikista vastaajista kokee, että oppilaitos on tiedottanut riittävästi, miten reformi vaikuttaa opintoihin.

44 % kaikista vastaajista kokee, että uuden lainsäädännön mukaisen työpaikalla järjestettävän koulutuksen mahdollisuuksista on tiedotettu riittävästi.

44 % kaikista vastaajista kokee, että reformin vaikutuksista arviointiasteikkoon sekä tulevaan todistukseen on tiedotettu riittävästi.

74 %:lle opintonsa ennen vuotta 2018 aloittaneista on selvää, mihin asti heillä on oikeus suorittaa aloittamansa tutkinto niiden tutkinnon perusteiden mukaisesti, joiden mukaan opinnot on aloitettu.

34 % opintonsa vuoden 2018 aikana aloittaneista opiskelijoista kokee, että HOKSissa ei ole huomioitu tarpeeksi opiskelijan tarvitsemää tukea ja ohjausta.

Tulos selittänee osaltaan opiskelijoiden vähäistä kiinnostusta käyttää tätä mahdollisuutta: vain 33 % ilmoittaa siirtyvänsä todennäköisesti suorittamaan tutkintoaan uusien tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista opiskelijoista 75 % kertoo, että heille on laadittu vaadittava henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Vain 69 % vastaajista kokee päässeensä vaikuttamaan suunnitelman sisältöön. Nämä luvut viestivät sitä, että oppilaitoksilla on ollut keväällä 2018 selviä haasteita vastata HOKSia koskeviin velvoitteisiinsa. Lisäksi yli puolelle aloittaneista opiskelijoista (52 %) on epäselvää, miten ja milloin omaa HOKSia päivitetään.

“Paras kokemus opinnoista on rentous ja oppilaiden omien polkujen yksilöinti lähtötilanteesta riippuen.”

Vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista amiksista 68 % kokee, että aiemmin hankittu osaaminen huomioitiin riittävästi HOKSin laadinnassa. 69 % ilmoittaa, että koulutuksen sisällön suunnittelussa huomioitiin hänen tulevaisuuden tavoitteensa. Vain 66 %:n mielestä HOKSin laadinnassa huomioitiin riittävästi vastaajan opinnoissaan tarvitsemansa tuki ja ohjaus.

Erityisen suuria haasteita oppilaitoksilla on ollut selventää opiskelijoille työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusmuotoja: vain puolet (52 %) vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista opiskelijoista kokee, että hänen kanssaan selvitettiin työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusmuotojen (koulutus- ja oppisopimus) soveltuvuus oman osaamisen hankinnassa.

Myös koulutussopimuksen asianmukai-

seen laadintaan liittyi keväällä 2018 ongelmia. Vain puolet (52 %) vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista opiskelijoista ilmoitti saaneensa koulutussopimuksen itselleen tiedoksi, vaikka ei olekaan sen sopijaosapuoli. Lain mukaan sopimus ja sen päivittäminen tulee antaa tiedoksi opiskelijalle (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 71 §).

Yhteenveto

AMIS-tutkimuksessa selvitetään systemaattisesti ja valtakunnallisesti ammatillisten opiskelijoiden asenteita, arvoja ja kokemuksia. Tässä vuoden 2018 tutkimuksessa tarkastellaan muutoksia jo 10 vuoden ajalta. Tutkimus on Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry:n toteuttama ja se on toteutettu aiemmin vuosina 2009, 2011, 2013 ja 2016. AMIS-tutkimuksen tavoitteena on mahdollistaa tietoon perustuva ammatillisen koulutuksen kehittäminen. Vuoden 2018 tutkimukseen otos on 4583 vastaajaa.

Amikset arvostavat ammatillista koulutusta ja opiskelemaansa alaa. Yhdeksän kymmenestä (91 %) on ylpeä siitä, että opiskelee ammatillisessa koulutuksessa ja 92 % on ylpeitä opiskelemastaan alasta. Tästä huolimatta kolmannes opiskelijoista kokee, että yhteiskunnallinen keskustelu ja uutisointi ovat vaikuttaneet negatiivisesti heidän omaan suhtautumiseensa ammatillista koulutusta ja omaa alaa kohtaan. Erityisesti naiset kokevat keskustelun vaikuttaneen negatiivisesti.

Suurin osa tutkimukseen vastanneista opiskelijoista (84 %) on motivoituneita nykyisissä opinnoissaan ja 87 % vastaajista kertoo saavansa opinnoissaan onnistumisen kokemuksia. Useat nimeävät opinnoissaan parhaiksi asioiksi uuden oppimisen, onnistumisen kokemukset, saadun kannustuksen ja kehut. Vuoden 2018 AMIS-tutkimuksessa viides osa (19 %) kertoo kuitenkin myös jossain vaiheessa harkinneensa nykyisten opintojen lopettamista, kun vuonna 2016 luku oli 11 %.

Amisten tyytyväisyys saamaansa opetukseen oppilaitoksessaan on laskeutunut kahden vuoden aikana, vaikka suurin osa AMIS 2018 -tutkimukseen vastanneista on edelleen tyytyväisiä saamaansa opetukseen. Vuoden 2016 huippulukemasta tyytyväisten määrä tippui 11 prosenttiyksikköä 77 %:iin.

Vuonna 2018 AMIS-tutkimuksen vastaajista 37 % kokee työrauhan olevan oppitunneilla usein huono. Työrauhan huonoksi kokevien opiskelijoiden määrä laski vuosina 2011–2016, mutta kasvoi taas vuonna 2018. Myös opiskelijoiden kokemukset oppituntien ilmapiiristä muuttuivat positiivisempaan suuntaan jokaisella tutkimuskerralla vuodesta 2011 vuoteen 2016, jolloin 82 % vastaajista kertoi luokan ilmapiirin edesauttavaksi oppimista. Vuonna 2018 opiskeluryhmän ilmapiirin opiskelua tukevaksi kokevien määrä laski kuitenkin 72 %:iin.

Valtaosa eli 87 % amiksista kertoo työpaikalla tapahtuneen oppimisen lisänneen heidän osaamistaan. Useat vastaajat kertovat avovastauksissa, että opintojen parhaat kokemukset liittyvät työpaikalla oppimiseen ja käytännön työhön. Vastaajista 85 % sai vaikuttaa koulutustyöpaikan valintaan, mutta työpaikalla tapahtuvan koulutuksen sisältöön ja ajankohtaan sai vaikuttaa ainoastaan 58 % opiskelijoista. Myös ohjauksesta löydettiin puutteita: yksi kymmenestä (11 %) jäi ilman nimettyä työpaikkaohjaajaa ja

16 % kokee työpaikkaohjaajalta saadun ohjauksen riittämättömäksi. Lisäksi oppilaitoksen puolelta saatu ohjaus on ollut riittämätöntä neljäosan (25 %) mielestä.

AMIS-tutkimuksen vastaajien usko siihen, että heidän käymänsä ammatillinen koulutus tarjoaa heille monipuolisia vaihtoehtoja työelämän suhteen, on tippunut kahdesta edellisestä tutkimuskerrasta kuusi prosenttiyksikköä 84 %:in. Valmistumisen jälkeen opintoja aikoo jatkaa 26 % vastaajista. Heistä 3 % ilmoittaa hakeutuvansa yliopistoon ja 17 % ammattikorkeakouluun. Kysyttäessä työllistymisestä vuonna 2009 amiksista 60 % pelkäsi jäävänsä ilman töitä valmistumisen jälkeen, kun taas vuosina 2016 ja 2018 luku on enää 46 %.

AMIS 2018 -tutkimuksen vastaajista 86 % uskoo pärjäävänsä hyvin elämässä. Määrä on laskenut kymmenen vuoden tarkastelujakson aikana seitsemän prosenttiyksikköä. Vastaajista 34 % tuntee olonsa usein yksinäiseksi. Vastaajista 27 % tuntee olevansa henkisesti lopussa ja 32 % tuntee olonsa usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi. Opiskeluhuollosta on tarvitessaan saanut apua vastaajista 49 %. Naisista 30 % on hakenut apua esimerkiksi terveydenhoitajalta, lääkäriltä, kuraattorilta tai psykologilta. Tämä on selvästi useammin kuin miehet, joista apua on hakenut 19 %.

AMIS-tutkimuksessa kysyttiin myös opiskelijoiden kokemasta kiusaamisesta ja syrjinnästä. Vastaajista 21 % kertoo tullessa satunnaisesti ja 3 % usein kiusatuksi tai syrjityksi ammatillisen koulutuksen aikana. Kiusatuista 87 % kertoo kiusaajan olleen toinen opiskelija, 21 % on joutunut opettajan kiusaamaksi ja 12 % ilmoittaa kiusaamisen tapahtuneen koulutustyöpaikalla. Naisista 6 % ilmoittaa joutuneensa seksuaalisen häirinnän kohteeksi ja miehistä 4 %. Naiset ovat kokeneet eniten häirintää toisten opiskelijoiden taholta (4%) kun taas miehet yhtä paljon sekä opettajien että opiskelijoiden taholta. Naisista 1 % on kokenut häirintää koulutustyöpaikallaan.

AMIS 2018 -tutkimuksessa pureuduttiin ammattiin opiskelevien kokemuksiin ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanosta ja siitä, miten opiskelijat ovat saaneet tietoa reformin vaikutuksista opintoihinsa. Vain selkeästi alle puolet (43 %) amiksista kokee oppilaitoksensa tiedottaneen riittävästi reformin vaikutuksista opintoihin. Opintonsa ennen vuotta 2018 aloittaneista opiskelijoista joka neljäs (26 %) ei ole varma, kuinka pitkään tutkinnon suorittaminen on mahdollista vanhojen tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Vuoden 2018 aikana opintonsa aloittaneista opiskelijoista 75 % kertoo, että heille on laadittu vaadittava henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Vain 69 % vastaajista kokee päässeensä vaikuttamaan suunnitelman sisältöön. Nämä luvut viestivät sitä, että oppilaitoksilla on ollut keväällä 2018 selvästi haasteita vastata HOKSia koskeviin velvoitteisiinsa. Kaiken lisäksi yli puolelle opiskelijoista (52 %) on epäselvää, miten ja milloin omaa HOKSia päivitetään.

Opetuksen laatu kärsii leikkauksista

Päivi Koppanen
puheenjohtaja, OAJ:n Ammatilliset Opettajat OAO

Hienoa, että opiskelijat arvostavat ammattikoulutusta ja opiskelemaansa alaa. Yhdeksän kymmenestä opiskelijasta on ylpeä opiskelustaan ammatillisessa koulutuksessa. Kuitenkin kolmannes opiskelijoista kokee, että yhteiskunnallinen keskustelu ja uutisointi ovat vaikuttaneet negatiivisesti heidän suhtautumiseensa ammatilliseen koulutukseen ja omaan alaan.

Opettajia kiusaa julkinen keskustelu, jonka mukaan opettajat ja oppilaitosten oppimisympäristöt eivät ole ajan tasalla ja että kaikki muut kuin kelpoiset opettajat pystyvät opettamaan opiskelijat ammattiin paremmin. Puhujilla on harvoin ajantasaista kuvaa siitä, mitä ja miten tämän päivän ammatillisissa oppilaitoksissa opiskellaan. Opettajilla ja opiskelijoilla on tärkeä rooli ammatillisen koulutuksen tunnetuksi tekemisessä ja oikean kuvan antamisessa. Toivon julkiseen keskusteluun lisää ammatillisen koulutuksen tuntevia ja sitä puolustavia keskustelijoita.

Sekä opiskelijoiden että Opetusalan Ammattijärjestön OAJ:n tavoitteena on ammatillisen koulutuksen arvostuksen, aseman ja toimintaedellytysten turvaaminen. Jokaisella oppijalla on oltava mahdollisuus saavuttaa hyvä ammatillinen osaaminen ja valmiudet toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Opiskelijat tarvitsevat taitoja, joilla he voivat hankkia työuransa aikana kulloinkin tarvittavaa osaamista sekä valmiudet jatkaa opintojaan korkeakoulussa. Jos vankkaa osaamista ja ammatti- ja yleissivistystä ei saavuteta myös ammatillisessa koulutuksessa, alkaa yhteiskunta polarisoitua ja olemme ongelmassa.

Tyytyväisyys saatuun opetukseen on vähentynyt vuodesta 2016 11 prosenttiyksikköä 77 %:in. Opintoihin kuuluu 22 %:n mielestä liian vähän opettajan antamaa opetusta ja 49 % toivoo opettajalta lisää aikaa keskustella opiskelijan asioista. Lisäksi 40 % toivoo opinto-ohjaajalta lisää aikaa.

Myös OAJ on huolissaan opetuksen määrästä ja laadusta. Oppilaitosten rahoitusleikkaukset on kohdennettu merkittävältä osin juuri opetukseen ja ohjaukseen. Käytettävissä olevia tunteja on usein niin vähän, että oppimistavoitteisiin ei päästä. Tämä turhauttaa ja stressaa opettajia yhtä paljon kuin opiskelijoitakin. Vähäinen tuntimäärä ei anna mahdollisuuksia opiskelijoiden toivomiin keskusteluihin. Erityisesti käytännön opiskelutilanteissa oli aikaisemmin mahdollista keskustella kaikesta mahdollis-

esta ja tutustua opiskelijoihin. Samalla opiskelun ohessa sai opiskelijan tarvittaessa ohjattua opiskelijahuoltoon tai annettua tukea elämän hallintaan. Enää tällaiseen on kovin vähän aikaa.

Ilman toisen asteen tutkintoa jäävän asema on nyt ja tulevaisuudessa heikko. Tutkimuksen mukaan 19 % opiskelijoista harkitsee koulutuksen lopettamista. Suomella ei ole varaa tuhlata nuorten potentiaalia. Ammatillisen koulutuksen valitseva joutuu tekemään ison päätöksen ammatialasta, ammatista ja opiskelupaikasta kovin nuorena. Valinta saattaa edellyttää kotoa muuttamista heti peruskoulun jälkeen. Perhe ei ole tukemassa ja auttamassa opiskelupaikkakunnalla.

OAJ on omalta osaltaan pohtinut koko koulutusketjun kehittämistä siten, ettei yksikään nuori keskeyttäisi opintojaan, vaan suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Olemme päätyneet esittämään oppivelvollisuuden pidentämistä 19-vuotiaaksi. Tiedän, etteivät kaikki opiskelijat kannata esitystämme. Suunnitelmamme sisältää keinoja myös siihen, että kaikki oppijat saisivat tarpeittensa mukaista opetusta ja tukea kaikissa oppimisen vaiheissa varhaiskasvatuksesta lähtien. AMIS-tutkimus kertoo, että hyvät kokemukset peruskoulusta ovat tärkeitä myös ammatillisen koulutuksen kannalta ja siinä menestymiseksi. OAJ:n mallissa pyritään varmistamaan oppijan hyvät oppimiskokemukset. Jokaisella tulisi olla peruskoulun jälkeen riittävät taidot menestyäkseen toisella asteella.

Kaikilla tulee olla yhdenvertaiset kouluttautumismahdollisuudet taustasta riippumatta. Vähävaraisten perheitten lapset eivät kuitenkaan aina pysty hakeutumaan haluamalleen alalle kustannusten vuoksi. Toisen asteen maksuttomuus olisi pitkällä tähtäimellä kannattava sijoitus. Myös koulutuksen keskittyminen isoihin keskuksiin rajoittaa osalla opiskelijoista alan valintaa. Peruskoulun päättänyt nuori ei ole välttämättä aina valmis muuttamaan pois kotoa. Ammatillisen koulutuksen verkoston riittävästä kattavuudesta on huolehdittava, sillä muuten koulutukseen ei hakeuduta, eikä työelämä saa tarvitsemiaan työntekijöitä kaikille aloille tai eri puolille Suomea.

Resilienssi on ihmismielen iskunvaimennin – Kuinka ammattiin opiskelijat voivat?

Heikki Luoto
toiminnanjohtaja, Nuorten mielenterveysseura - Yeesi ry

Autossa iskunvaimentimen tehtävä on vaimentaa tiessä olevia epätaisausvaikutusta ajamiseen. Iskunvaimentimen ansiosta auto ei vahingoitu pompuista ja ajaminen on mukavampaa. Ihmismielessä samaa tehtävää hoitaa resilienssi. Termille ei ole kunnollista suomenkielistä käännöstä, mutta monesti siitä puhutaan psyykkisenä palautumiskykyinä tai ihmisen selviytymiskykyisyytenä.

Resilienssillä tarkoitetaan ihmisen kykyä selviytyä elämän tuomista vastoinkäymisistä ja haasteista. Se on myös kykyä ongelmanratkaisuun ja joustavuuteen muutoksissa. Jokaisella ihmisellä on kuitenkin erilainen resilienssi ja siihen vaikuttavat niin kasvatus kuin perinnölliset tekijät. Erilaiset elämäntilanteet vaativat ihmiseltä enemmän tai vähemmän muutosvalmiutta. Ihmisen resilienssi ei kuitenkaan ole muuttumaton, vaan sitä voi kehittää voimavaroja kasvattamalla.

Ammattiin opiskeleminen vaatii nuorelta paljon voimavaroja ja resilienssiä, sillä nuori kohtaa silloin suuria muutoksia. Opiskelu muuttuu peruskoulua itsenäisemmäksi, sosiaalinen ympäristö vaihtuu, opiskelija saa ensimmäisen kosketuksen työelämään ja joillekin uusi opiskelupaikka voi tarkoittaa kotoa pois muuttamista. Muutokset voivat vaikuttaa niin elämänhallintaan kuin mielenterveyteen. Nuoret ovat opintoja aloittaessaan herkässä iässä, jolloin tutkimusten mukaan suurin osa mielenterveyden ongelmista puhkeaa.

Erityisen tärkeää on huomioida juuri muutosvaiheessa tukeminen, jotta peruskoulusta ammattioppilaitokseen astuminen olisi vaivatonta ja sujuvaa. Tässä koulutuksen järjestäjällä on äärimmäisen tärkeä rooli. Opetus- ja muun ammattihenkilökunnan sekä koko opiskeluyhteisön tulee tukea opiskelijan kiinnittymistä opintoihin sekä ympäröivään yhteisöön. Kun opiskelija kokee tulevaisuuden kohdatuksi oppilaitoksessa, hän kokee osallisuutta yhteisöstä ja opinnoistaan. Jos osallisuuden tunnetta ei tueta, voi opiskelija kokea tulleensa syrjäytetyksi ja yksinäiseksi.

On hienoa, että AMIS-tutkimuksen mukaan 81% opiskelijoista kokee itsensä onnelliseksi, vaikka vastaajista 56% on kokenut elämässään suuria pettymyksiä tai ongelmia. Tämä kertoo, että opiskelijat ovat selvinneet elämän haasteista hienosti. Samaan aikaan kuitenkin yllättävän moni, jopa viides

vastaaajista, sanoo olevansa henkisesti lopussa tai kokee masennusta ja ahdistuneisuutta. Monelle mielenterveyden haasteista puhumista saattaa vaikeuttaa tai estää pelko leimaantumisesta tai vaikutuksista työllistymiseen.

Ammattioppilaitosten tulee madaltaa opiskelijoiden kynnystä saada apua ja puhua haasteista ammattilaisen kanssa. Tuki pitäisi olla helpposti saatavilla sekä oppilaitoksessa että työharjoittelujaksojen aikana. Oppilaitoksissa ja työharjoittelupaikoissa tulee olla riittävät tiedot ja taidot nuoren työntekijän mielenterveyden edistämisestä, tukemisesta sekä olemassa olevista palveluista, jotta nuori osataan ohjata ajoissa tarvittavan avun piiriin. Apua tulee olla riittävästi saatavilla, jotta nuori ei joudu odottamaan sitä liian kauan. Tämä tarkoittaa riittävän saataavuuden turvaamista sosiaali- ja psykologipalveluissa.

Ammatillisen opetuksen kehittämisessä tulee muutenkin kiinnittää huomiota siihen, mitkä asiat kuormittavat opiskelijoita ja millaiset teot vahvistavat nuorten hyvinvointia opiskelujen eri vaiheissa. Esimerkiksi kiusaaminen, syrjintä ja seksuaalinen häirintä voivat aiheuttaa suurta vahinkoa ihmiselle ja kuormittavat iskunvaimenninta äärimmäisen paljon. Positiivinen ja kannustava palaute sekä hyvät ihmissuhteet auttavat puolestaan palautumaan vaikeista tilanteista ja pärjäämään elämässä. Tässä on tärkeä rooli niin vertaissuhteilla kuin oppilaitoksen ammattihenkilökunnalla. S-ryhmän kolmivuotinen Nuori Mieli Työssä -hanke toi ilmi, että nuoret tarvitsevat työuransa alkuvaiheessa kannustavan työyhteisön ja esihenkilön. Tämä tulisi ottaa huomioon myös ammatilliseen koulutukseen kuuluvissa työharjoitteluissa. Monelle ammattiin opiskelevalle työharjoittelu on ensimmäinen kokemus työelämästä, joten kannustavaan ja työelämätaitoja kasvattavaan toimintatapaan tulee panostaa erityisen paljon.

Parhaimmillaan opiskelu ja oppilaitoksen arjessa mukana oleminen suojaavat opiskelijan mielenterveyttä tuoden sisältöä elämään. Kuitenkin joissakin tilanteissa opiskelu voi aiheuttaa kohtuutonta kuormitusta. AMIS-kyselyn mukaan ammattioppilaitoksissa opiskelevista jopa neljännes on tullut syrjityksi tai kiusatuksi opintojensa aikana. Kiusaamiseen puuttuminen ja hyvän opiskelu- ja työilmapiirin luominen ovat äärimmäisen tärkeitä toimenpiteitä ennaltaehkäisevän ja hyvinvointia edistävän mielenterveytyön kannalta.

Turvallisen opiskeluympäristön luominen on opiskeluyhteisön yhteinen tehtävä, mutta kiusaamiseen ja häirintään puuttumisen ei tule olla häirintää kokeneen tehtävä. Kiusaaminen ja syrjintä tulee ottaa joka kerta vakavasti. Tässä suuri rooli on opettajilla, ohjaajilla ja henkilökunnalla niin oppilaitoksessa kuin työharjoittelupaikoilla.

Ammattioppilaitoksen tehtävänä on valmentaa nuorta elämää ja työelämää varten. Jos opiskelijoiden iskunvaimentimet ovat pohjassa jo opiskelujen aikana, on siirtyminen työelämään haastavaa. Ammatillisessa koulutuksessa on tärkeää tunnistaa ja muuttaa opiskelijoiden hyvinvointia kuormittavia tekijöitä. Näin tekemällä opiskelijat voivat paremmin niin oppilaitoksessa kuin työelämässä.

Ammatillinen koulutus on merkittävä väylä korkea-asteelle

Miika Sahamies
Asiantuntija, Akava ry

Ammatillisen koulutuksen tarkoitus on tuottaa osaavia ammattilaisia. Opiskelijalla on tutkinnon suorittuaan oltava osaamistaso, jolla selviää työelämässä ja jatko-opinnoissa. Vuoden 2018 alusta voimaan astuneen ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteena on tukea tämän toteutumista.

AMIS 2018 -tutkimuksen mukaan neljännes (26 %) opiskelijoista ilmoittaa jatkavansa opintoja valmistumisensa jälkeen. Lukion kanssa yhdenvertaisesta jatko-opintokelpoisuudesta huolimatta vähemmistö ammatillisen koulutuksen opiskelijoista arvioi jatkavansa opintojaan korkeakoulussa. Vastaajista selkeä enemmistö aikoo hakeutua ammattikorkeakouluun (17 % kaikista vastanneista). Sen sijaan yliopistossa opintojaan suunnittelee jatkavansa ainoastaan 3 % vastaajista.

Amistutkimuksen tulokset vastaavat tosiasiallista opiskelijoiden hakeutumista korkeakouluopintoihin myös keskipitkällä aikavälillä. Tällä vuosikymmenellä ammattikorkeakoulujen hakijoista yli kolmasosalla on ollut ammatillinen tutkinto. Yliopistoissa ammatillista väylää tulleiden määrä on ollut muutamien prosenttien luokkaa.

AMIS-tutkimuksessa tarkastellaan syitä opiskelijoiden vähäiselle hakeutumiselle yliopisto-opintoihin muiden tutkimuksien valossa (mm. Nuorisobarometri 2017). Tärkeimpinä syinä AMIS-tutkimuksen lähteinä käytyissä tutkimuksissa nähtiin muun muassa lukiokoulutuksesta saatavat lisäpisteet hakuvaiheessa sekä puutteet opinto-ohjauksessa; yliopistojen sijaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoita kerrottiin ohjattavan suoraan työelämään tai ammattikorkeakouluun. Oma hakukelpoisuus ei ole kaikilla edes tiedossa.

On selvää, että ammatillisten oppilaitosten on lisättävä yhteistyötä korkea-asteen oppilaitosten kanssa opiskelijoiden jatko-opintomahdollisuuksien ja urasuunnitelmien selkiyttämiseksi. Ammatillista väylää korkea-asteen opintoihin haluavilla tulee olla aito mahdollisuus päästä suorittamaan jatko-opintoja – myös yliopistoon.

Pääsykokeissa on voitava arvioida todistusvalinnan rinnalla soveltuvuutta ja motivaatiota haettavalle alalle. Samalla on arvioitava kykyä suoriutua korkeakouluopinnoista. Ammattikorkeakouluissa hyväksiluettavien opintokokonaisuuksien kehittämistä on jatkettava yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa. Nämä opintokokonaisuudet on voitava jatkossakin huomioida korkeakouluun hakeuduttaessa.

Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden yhdenvertaisuus on varmistettava kaikessa kehittämisessä. Erityishuomio on kiinnitettävä yhteisiin tutkinnonosiin sisältyvien yleisten opintojen, kuten matemaattis-luonnontieteellisten aineiden, yhteiskunnallisten aineiden ja kielten opiskelun laatuun. Niiden merkitys uudistuvissa korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa on keskeinen.

Kelpoisuusehdot täyttävä opetushenkilöstö takaa viime kädessä opiskelijan saaman opetuksen, ohjauksen ja koko koulutuksen laadun. Keskeistä on muistaa kannustaa opiskelijoita uskomaan omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa; ammatillinen koulutus on tärkeä väylä korkea-asteen opintoihin.

Lähdeviitteet

1. Suomen virallinen tilasto: Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot. Tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijat koulutussektoreittain 2015 ja 2016.
2. Heinonen, Laura & Linden, Meri & Poikonen, Kiti (toim.): Amis hyvin, kaikki hyvin.
3. Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.): Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
4. Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnot.
5. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
6. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
7. Heinonen, Laura & Linden, Meri & Poikonen, Kiti (toim.): Infograafit - Amis hyvin, kaikki hyvin.
8. Suora lainaus s.48 teoksesta Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
9. Pensonen, Sanna & Åberg, Susanna: Ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen seurannan selvitys lukuvuodelta 2016-2017.
10. Kyseessä on Liegen yliopiston tutkimus: Survey of Schools: ITC in education. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
11. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
12. Pelastakaa Lapset: Maksuton koulutus on monelle liian kallis. Selvitys toisen asteen opintojen kustannuksista.
13. Pelastakaa Lapset: Maksuton koulutus on monelle liian kallis.
14. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
15. Suora lainaus s. 84 teoksesta Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
16. Korkala, Siru: Kansainvälinen liikkuvuus ammatillisessa koulutuksessa 2017.
17. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017; Yle, verkkouutiset: Amistaustalla kuljetaan akatemiaan edelleen harvoin, 30.6.2016.
18. Suomen virallinen tilasto: Työvoimatutkimus.
19. Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen.
20. Suora lainaus s.42 teoksesta Heinonen ym.: Amis hyvin, kaikki hyvin.
21. Tarkiainen, Lasse & Martikainen, Pekka & Peltonen, Riina & Remes, Hanna: Sosiaaliryhmien elinajanodote-erojen kasvu on pääosin pysähtynyt.
22. Maunu, Antti: Kuinka terveyttä tehdään? Sosioekonomiset terveiserot ja ammatilliset oppilaitokset niiden kaventajina.
23. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Kouluterveyskysely 2017.
24. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Hyvinvointi ja terveiserot.
25. Heinonen ym.: Amis hyvin, kaikki hyvin.
26. Vuonna 2016 ammatillisen koulutuksen aloitti 105 075 ihmistä, joista 24 459 jatkoi 9. luokan päättämisen jälkeen opiskelua ammatillisessa koulutuksessa. Aloittaneista lähes kolmannes (33 631) oli 15–19-vuotiaita. Findikaattori: Koulutukseen hakeutuminen; Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutki-

not.

27. Heinonen, Laura & Linden, Meri & Poikonen, Kiti (toim.): Infograafit - Amis hyvin, kaikki hyvin.
28. Maunu, Antti: Kuinka terveyttä tehdään?
29. Suora lainaus s.16 teoksesta Heinonen ym.: Amis hyvin, kaikki hyvin.
30. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Kouluterveyskysely 2017.
31. Heinonen ym.: Amis hyvin, kaikki hyvin.
32. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Kouluterveyskysely 2017.
33. Poliisin verkkosivut: Kiusaaminen.
34. Löfström, Jan & Rantala, Jukka & Tenojoki, Anna-Maria: Kaikki hyvin? Suomalaisnuorten hyvinvointi Nuorisobarometrin ja Pisatutkimuksen tulosten valossa.
35. Löfström ym.: Kaikki hyvin? Suomalaisnuorten hyvinvointi Nuorisobarometrin ja Pisatutkimuksen tulosten valossa; Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Kouluterveyskysely 2017.
36. Pekkarinen & Myllyniemi: Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.
37. Suora lainaus opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilta: Ammatillisen koulutuksen reformi.

Lähdeluettelo

Findikaattori-verkkosivut, Tilastokeskus: Koulutukseen hakeutuminen. <https://findikaattori.fi/fi/table/42>. [viitattu 26.8.2018]

Heinonen, Laura & Linden, Meri & Poikonen, Kiti (toim.): Amis hyvin, kaikki hyvin. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2015. Verkkojulkaisu: http://www.ehyt.fi/sites/default/files/AMIShyvinKAIKKIhyvin_verkko.pdf. [viitattu 16.7.2018]

Heinonen, Laura & Linden, Meri & Poikonen, Kiti (toim.): Infograafit - Amis hyvin, kaikki hyvin. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2015. Verkkojulkaisu: <http://www.amikset.fi/img/AMIS-infograafit.pdf>. [viitattu 21.7.2018]

Korkala, Siru: Kansainvälinen liikkuvuus ammatillisessa koulutuksessa 2017. Raportit ja selvitykset 2018:10. Opetushallitus. 2018. Verkkojulkaisu: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/165844_Kansainvalinen_liikkuvuus_ammattillisessa_koulutuksessa_2017.pdf. [viitattu 20.8.2018]

Löfström, Jan & Rantala, Jukka & Tenojoki, Anna-Maria: Kaikki hyvin? Suomalaisnuorten hyvinvointi Nuorisobarometrin ja Pisatutkimuksen tulosten valossa. Artikkeliteoksessa Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017, Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.). Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto. 2018. Verkkojulkaisu: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf. [viitattu 23.7.2018]

Maunu, Antti: Kuinka terveyttä tehdään? Sosioekonomiset terveyserot ja ammatilliset oppilaitokset niiden kaventajina. EHYT Katsauksia 1/2014. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2014. Verkkojulkaisu: <http://www.ehyt.fi/sites/default/files/Kuinkaterveyttatehdään.pdf>. [viitattu: 4.8.2018]

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivut: Ammatillisen koulutuksen reformi. <https://minedu.fi/amisreformi> [viitattu 20.7.2018]

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.): Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & Nuorisotutkimusverkosto. 2018. Verkkojulkaisu: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf. [viitattu 21.7.2018]

Pelastakaa Lapset: Maksuton koulutus on monelle liian kallis. Selvitys toisen asteen opintojen kustannuksista. Pelastakaa Lapset ry. 2017. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapsset/main/2017/11/09145729/Pelastakaa_Lapset_Selvitys_toisen_asteen_opintojen_kustannuksista_2017.pdf. [viitattu 20.8.2018]

Penonen, Sanna & Åberg, Susanna: Ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen seurannan selvitys lukuvuodelta 2016-2017. Raportit ja selvitykset 2018:2. Opetushallitus. 2018. Verkkojulkaisu: https://www.oph.fi/download/189825_ammattillisen_koulutuksen_lapaisyn_maarallisen_seurannan_selvitys_lukuvuodelt.pdf. [viitattu: 20.8.2018]

Poliisin verkkosivut: Kiusaaminen. <https://www.poliisi.fi/neuvot/kiusaaminen>. [viitattu 28.8.2018]

Suomen virallinen tilasto: Oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot. Liitetaulukko 1. Tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijat koulutussektoreittain 2015 ja 2016. Tilastokeskus. 2016. Verkkojulkaisu: http://www.stat.fi/til/opiskt/2016/opiskt_2016_2017-11-29_tau_001_fi.html. [viitattu: 11.8.2018]

Suomen virallinen tilasto: Työvoimatutkimus. Työllisyys kääntyi laskuun vuonna 2009. Tilastokeskus. 2009. Verkkojulkaisu: http://www.stat.fi/til/tyti/2009/tyti_2009_2010-02-16_kat_001_fi.html. [viitattu: 11.8.2018]

Tarkiainen, Lasse & Martikainen, Pekka & Peltonen, Riina & Remes, Hanna: Sosiaaliryhmien elinajanodote-erojen kasvu on pääosin pysähtynyt. Suomen Lääkärilehti 9/2017 vsk 72. Verkkojulkaisu: <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/site/assets/files/0/09/07/074/sll92017-588.pdf>. [viitattu 20.8.2018]

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut: Kouluterveyskysely 2017. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/kaikki-kouluterveyskyselyn-tulokset>. [viitattu 15.7.2018]

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivut: Koulutus. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/koulutus>. [viitattu 26.7.2018]

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen. Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 4.3. Verkkoaineisto: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammatillinen%20koulutus%20-%20ty%C3%B6llistyminen%20ja%20jatko-opinnot%20-%20analyysi.xlsb. [viitattu 21.8.2018]

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnot. Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineistot 2.3b, 2.3c, 2.3d ja 2.4b. Verkkoaineisto: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Tutkintoon%20johtavan%20ammatillisen%20koulutuksen%20uudet%20opiskelijat,%20opiskelijat%20ja%20tutkinnot%20-%20Ik%C3%A4ryhm%C3%A4.xlsb [Viitattu 28.8.2018]

Yle, verkkouutiset: Amistaustalla kuljetaan akatemiaan edelleen harvoin, 30.6.2016. Verkkojulkaisu: <https://yle.fi/uutiset/3-8959620> [viitattu 21.7.2018]

Amis 2018 -kysely

BG1 Gender

1. Mies
2. Nainen
3. Muu
4. En halua kertoa

BG2 Age

Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia.

1. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien opiskelualan valintaan liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä. Liikuta kohdistinta mielipidettäsi vastaavaan kohtaan asteikolla.

1. Olen ylpeä opiskelemastani alasta.
2. Olen ylpeä siitä, että opiskelen ammatillisessa koulutuksessa.
3. Merkittävin syy opiskelualan valintaan oli henkilökohtainen kiinnostukseni alaa kohtaan.
4. Olen tällä hetkellä oikealla alalla.
5. Opiskelualan valinta oli minulle helppoa.
6. Yhteiskunnallinen keskustelu ja uutiset ovat vaikuttaneet positiivisesti suhtautumiseeni omaa alaani kohtaan.
7. Yhteiskunnallinen keskustelu ja uutiset ovat vaikuttaneet positiivisesti suhtautumiseeni ammatillisessa koulutuksessa opiskelua kohtaan.

2. Miten olet päätyntä opiskelemallesi alalle?

3. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien opintoihin liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Peruskoulu meni kohdallani hyvin.
2. Nykyisissä opinnoissani menestyminen vaatii paljon työtä.
3. Olen motivoitunut opinnoistani.
4. Saan onnistumisen kokemuksia opinnoissani.
5. Haluan päästä opinnoissani helpolla.
6. Olen harkinnut nykyisten opintojeni lopettamista.

4. Arvioi, miten hyvin olet suoriutunut nykyisissä opinnoissa omiin tavoitteisiisi nähden kouluarvosana-asteikolla 4-10.

5. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien opiskelukokemukseen liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Opiskeluryhmäni ilmapiiri edesauttaa oppimistani.
2. Oppitunneilla on usein huono työrauha.
3. Olen tyytyväinen opetukseen oppilaitoksessani.
4. Opintoihini on sisällynyt riittävästi opettajan antamaa opetusta.
5. Olen käyttänyt opinnoissani digitaalista oppimisympäristöä tai saanut opetusta verkon välityksellä.
6. Opinnoissani käytetään riittävästi digitaalisia oppimisympäristöjä tai verkon tarjoamia mahdollisuuksia.
7. Opettajani kannustavat minua opinnoissani.
8. Toivoisin, että opettajilla olisi enemmän aikaa jutella kanssani asioistani.
9. Toivoisin, että opinto-ohjaajalla olisi enemmän aikaa jutella kanssani asioistani.
10. Vanhempani ovat kannustaneet minua opinnoissani.
11. Voin vaikuttaa oppilaitokseni asioihin.

6. Oletko osallistunut työpaikalla järjestettävään koulutukseen (koulutus sopimus, oppisopimus tai aiempi työssäoppiminen) aidolla työpaikalla (ei siis esimerkiksi oppilaitoksen tiloissa)?

1. Kyllä
2. En

7. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen (eli aiempaan työssäoppimiseen) liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Sain vaikuttaa koulutustyöpaikan valintaan.
2. Sain osallistua työpaikalla järjestettävän koulutuksen sisällön ja ajankohdan suunnitteluun.
3. Työpaikalla järjestettävä koulutus lisäsi osaamistani.
4. Minulla oli selkeät oppimistavoitteet eli tiesin, mitä osaamista pyrin työpaikalla kartuttamaan.
5. Minulla oli työpaikalla nimetty työpaikkaohjaaja.
6. Sain riittävästi ohjausta työpaikkaohjaajaltani.
7. Sain riittävästi ohjausta työpaikan muulta henkilökunnalta.
8. Oppilaitokseni antoi minulle riittävästi ohjausta työpaikalla järjestettävään koulutukseen liittyen.
9. Opettajani tai oppilaitokseni muu edustaja oli käytettävissäni riittävästi työpaikalla järjestettävän koulutuksen aikana.

8. Minkälaisia ovat parhaimmat ja huonoimmat kokemuksesi ammatillisiin opintoihin liittyen?

9. Arvioi, kuinka paljon olet tähän mennessä käyttänyt rahaa nykyisiin opintoihisi tarvittaviin oppimateriaaleihin ja -välineisiin (esim. kirjat, työvälineet, työkalut, työasut, muistiinpanovälineet, tietokoneet ja laskimet).*

10. Pitävätkö seuraavat väitteet kohdallasi paikkaansa? Valitse itseäsi kuvaavat vaihtoehdot.

1. Voisin harkita vaihto-opiskelijaksi lähtemistä ulkomaille.
2. Voisin harkita työpaikalla järjestettävän koulutuksen (koulutus sopimus tai oppisopimus) suorittamista ulkomailla.
3. En missään nimessä haluaisi lähteä vaihto-opiskelijaksi ulkomaille.
4. En missään nimessä haluaisi suorittaa työpaikalla järjestettävää koulutusta ulkomailla.

11. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien työelämään liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Odotan innolla työelämään pääsyä tai työelämässä jatkamista koulutuksen jälkeen.
2. Käymäni ammatillinen koulutus tarjoaa minulle monipuolisia vaihtoehtoja työelämään liittyen.
3. Tunnen olevani valmis menemään töihin ammattiopintojeni jälkeen.
4. Uskon, että tulevaisuudessa joudun muuttamaan toiselle paikkakunnalle töiden perässä.
5. Uskon, että minulla on hyvät edellytykset pärjätä tulevassa ammatissani.
6. Työ on mielestäni merkittävä osa elämää.
7. Pelkään, että en löydä työtä valmistuttuani.

12. Valitse seuraavasta listasta asiat, joita vähintään edellytät työltäsi.

1. Kohtuullinen toimeentulo
2. Hyvä toimeentulo
3. Työn stressittömyys
4. Hyvä työilmapiiri
5. Työn mielekkyys
6. Mahdollisuus toteuttaa työssä itseään
7. Mahdollisuus oppia uusia asioita
8. Säännölliset työajat
9. Mahdollisuus vaikuttaa omiin työaikoihin
10. Työssä saa vastuuta
11. Työn yhteiskunnallinen merkittävyys
12. Työn tulosten näkeminen

13. Työn haastavuus
14. Työn arvostus
15. Käsillä tekeminen
16. Hyvät etenemismahdollisuudet
17. Työ ei seuraa kotiin
18. Työn varmuus
19. Työ on monipuolista ja vaihtelevaa
20. Mahdollisuus pitkäaikaiseen työsuhteeseen
21. Oma vapaus
22. Suuri yritys työnantajana
23. Kannustava esimies
24. Jokin muu, mikä? _____

13. Valitse seuraavasta listasta asiat, jotka huolestuttavat sinua tulevaisuuden työhösi liittyen.

1. Liiallinen kiire
2. Työn stressaavuus
3. Työn fyysinen rasittavuus
4. Oma jaksaminen
5. Työ ei miellytä itseäni
6. Oma työtäni ei arvosteta
7. Huono toimeentulo
8. Huono työllisyystilanne
9. Työn perässä joutuu muuttamaan toiselle paikkakunnalle
10. Oma valmius siirtyä työelämään
11. Huono työilmapiiiri
12. Työn yksitoikkoisuus
13. Minulle sopivan työpaikan löytyminen
14. En pärjää työssäni
15. Työyhteisöön on vaikea sopeutua
16. Epämiellyttävät työajat
17. Korkea eläkeikä
18. Huonot työolosuhteet
19. Huonot työehdot
20. Tarjolla on vain pätkätöitä
21. Työ seuraa kotiin ja vapaa-ajalle
22. Jokin muu, mikä? _____

14. Käytkö töissä tällä hetkellä opintojesi ohella? (Tässä työllä tarkoitetaan työtä, jota tehdään opintojen ulkopuolella eli ei esimerkiksi työpaikalla järjestettävää koulutusta eli koulutusopimusta tai oppisopimusta.)*

1. En käy töissä opintojeni ohella.
2. Työskentelen 0-5 tuntia viikossa.
3. Työskentelen yli 5 tuntia viikossa.
4. Työskentelen yli 10 tuntia viikossa.
5. Työskentelen yli 20 tuntia viikossa.
6. Työskentelen yli 30 tuntia viikossa.
7. Työskentelen yli 40 tuntia viikossa.

14B. Vastaako työ opiskelemaasi alaa eli teetkö oman alan töitä?*

1. Kyllä
2. Ei

15. Ammatillisen koulutuksen uudistus eli reformi astui voimaan vuoden 2018 alusta. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien reformiin liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Oppilaitokseni on tiedottanut minulle riittävästi, miten reformi vaikuttaa opintoihini.
2. Minulle on tiedotettu riittävästi, mitä mahdollisuuksia työpaikalla järjestettävä koulutus tarjoaa uuden lainsäädännön mukaisesti.
3. Minua on tiedotettu riittävästi, miten reformi vaikuttaa arviointiasteikkoon sekä tulevaisuudessa saamaani todistukseen.

16. Oletko aloittanut nykyiset opintosi ennen vuotta 2018 vai vuoden 2018 aikana?*

1. Ennen vuotta 2018
2. Vuoden 2018 aikana

17. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien opintoihisi liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Minulle on selvää, mihin asti minulla on oikeus suorittaa aloittamani tutkinto loppuun niiden tutkinnon perusteiden mukaisesti, joiden mukaan aloitin opintoni.
2. Oppilaitokseni on tiedottanut minulle, että voin halutessani siirtyä suorittamaan tutkintoani uusien 1.8.2018 voimaan tulevien tutkinnon perusteiden mukaisesti.
3. Aion todennäköisesti siirtyä suorittamaan tutkintoani uusien 1.8.2018 voimaan tulevien tutkinnon perusteiden mukaisesti.

17B. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien opintoihisi liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Minulle on laadittu henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS).
2. Sain mielestäni vaikuttaa riittävästi HOKSin laadintaan.
3. Aiemmin hankkimani osaaminen huomioitiin riittävästi HOKSin laadinnassa. Opiskelen vain sellaista, mistä minulla ei ole vielä osaamista.
4. Koulutukseni sisällön suunnittelussa huomioitiin tulevaisuuden tavoitteeni.
5. HOKSissani huomioidaan riittävästi opinnoissani tarvitsemani tuki ja ohjaus.
6. Kanssani selvitetiin työpaikalla järjestettävän koulutuksen toteutusmuotojen (koulutus- ja oppisopimus) soveltuvuus osaamiseni hankkimisessa.
7. Sain koulutus sopimuksen itselleni tiedoksi, vaikka en olekaan sen sopijaosapuoli.
8. Tiedän, miten ja milloin HOKSiani päivitetään.

18. Mitä aiot tehdä valmistumisesi jälkeen? Valitse rastittamalla omia suunnitelmiasi kuvaava vaihtoehto.

1. Siirryn suoraan työelämään. / Jatkan työelämässä.
2. Menen opiskelemaan toista ammatillista toisen asteen tutkintoa.
3. Menen opiskelemaan lukioon/iltalukioon.
4. Menen opiskelemaan ammattikorkeakouluun.
5. Menen opiskelemaan yliopistoon.
6. Ryhdyn yrittäjäksi.
7. En tiedä vielä.
8. Jokin muu, mikä?__

19. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien yrittäjyyteen liittyvien väittämien kanssa?*

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Haluan tulevaisuudessa toimia yrittäjänä.
2. Toimin todennäköisesti ainakin osan työurastani pää- tai sivutoimisena yrittäjänä.
3. Haluaisin toimia yrittäjänä jo opintojen ohessa tai lomien aikana.
4. Opintoni ovat antaneet minulle hyvät valmiudet toimia yrittäjänä.
5. Yrittäjäksi ryhtyminen tuntuu pelottavalta.
6. Yrittäjyys sisältää enemmän mahdollisuuksia kuin uhkia.
7. Yrittäjäksi ryhtyminen tuntuu turvallisemmalta vaihtoehdolta kuin määräaikaaisessa työsuhteessa työskentely.
8. Arvostan yrittäjiä.

20. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle omassa elämässäsi?

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0= Ei lainkaan tärkeää ja 100=Erittäin tärkeää.

1. Valta-asema ja muiden johtaminen
2. Raha ja varallisuus
3. Luovuus
4. Perinteiden kunnioittaminen ja vaaliminen
5. Luonnon suojeleminen ja ympäristöasiat
6. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen
7. Itsenäisyys ja omillaan pärjääminen
8. Älykkyys ja järkipäisyys

9. Spontaanisuus
10. Muista ihmisistä välittäminen
11. Isänmaallisuus
12. Eurooppalaisuus
13. Äänioikeuden käyttäminen

21. Kun ajattelet elämäsi 15 vuotta eteenpäin, millaisten asioiden ajattelet kuuluvan elämääsi? Minkälaista elämää haluaisit elää 15 vuoden kuluttua? Minkälaisia tavoitteita ja haaveita sinulla on elämässä?

22. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien elämänhallintaan liittyvien väittämien kanssa?*
Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Tunnen, että elämäni on hyvin hallinnassani.
2. Menestyminen elämässä on itsestä kiinni.
3. Uskon, että pärjään elämässä hyvin.
4. Opintoni aiheuttavat minulle liikaa paineita.
5. Elämäni on liian kiireistä.
6. Päihteillä on keskeinen rooli elämässäni.
7. Uskon, että opintojeni jälkeen olen valmis kaikkeen elämään liittyvään vastuuseen.

23. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien henkiseen hyvinvointiin liittyvien väittämien kanssa?* Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Tunnen oloni usein yksinäiseksi.
2. Tunnen oloni usein masentuneeksi tai ahdistuneeksi.
3. Olen hakenut apua opiskeluhollost (esim. terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori tai psykologi).
4. Olen saanut tarvitessani apua ongelmiini opiskeluhollost (esim. terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori tai psykologi).
5. Olen kohdannut elämässäni suuria pettymyksiä tai ongelmia.
6. Tunnen itseni riittämättömäksi.
7. Tunnen olevani henkisesti lopussa.
8. Koen olevani syrjäytynyt tai syrjäytymisvaarassa.
9. Elämäni on onnellista.

24. Minkä arvosanan antaisit omalle elämällesi (kouluarvosana-asteikolla 4-10)?

25. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien sosiaaliseen elämään liittyvien väittämien kanssa?*
Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Minulla on paljon mukavaa tekemistä tai harrastuksia.
2. Minulla on vähintään yksi harrastus.
3. Sosiaalinen media on keskeinen osa sosiaalista elämääni.
4. Minulla on läheisiä ystäviä.
5. Minulla on läheisiä ihmisiä, jotka välittävät siitä, miten pärjään elämässä.

26. Oletko kokenut tullee kiusatuksi tai syrjityksi ammatillisen koulutuksen aikana? *

1. En koskaan
2. Satunnaisesti
3. Usein

27. Ovatko sinua kiusanneet tai syrjineet...*

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

1. Toiset opiskelijat
2. Opettajat
3. Kiusaaminen on tapahtunut koulutustyöpaikalla

28. Oletko kokenut seksuaalista häirintää ammatillisen koulutuksen aikana? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.*

1. En
2. Kyllä, toisten opiskelijoiden taholta
3. Kyllä, opettajien taholta
4. Kyllä, koulutustyöpaikalla

29. Mikäli olet kokenut ammatillisen koulutuksen aikana tullessi kiusatuksi tai syrjityksi tai kokene-
esi seksuaalista häirintää, onko oppilaitoksesi tai koulutustyöpaikkasi puuttunut asiaan?

1. Oppilaitos puuttui asiaan ja epäasiallinen toiminta loppui.
2. Oppilaitos puuttui asiaan, mutta epäasiallinen toiminta jatkui.
3. Oppilaitos ei puuttunut asiaan.
4. Koulutustyöpaikka puuttui asiaan ja epäasiallinen toiminta loppui.
5. Koulutustyöpaikka puuttui asiaan, mutta epäasiallinen toiminta jatkui.
6. Koulutustyöpaikka ei puuttunut asiaan.

30. Kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa?

Arvioi asteikolla 0-100, jossa 0=Täysin eri mieltä ja 100=Täysin samaa mieltä.

1. Olen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista.
2. Opintoihini ammatillisessa koulutuksessa on sisältynyt riittävästi yhteiskunnallisten taitojen harjoittelua.
3. Mielestäni Suomi on suomalaisia varten.
4. Suhtaudun kriittisesti maahanmuuttajia kohtaan.
5. Suomella on velvollisuus auttaa ihmisiä, jotka pakenevat sotaa tai inhimillistä kärsimystä.
6. Minulle on tärkeää, että ystäväni ovat syntyneet Suomessa.
7. Olisi hyvä, jos Suomeen tulisi enemmän ulkomaalaisia.
8. En voisi kuvitellakaan maahanmuuttajaa puolisoikseni.

31. Mihin seuraavista vastausvaihtoehdoista asuinpaikkasi selkeimmin sijoittuu?*

1. Pääkaupunkiseutu
2. Muu Etelä-Suomi
3. Länsi-Suomi
4. Itä-Suomi
5. Oulun ja Oulun seutu
6. Lappi (ent. Lapin lääni)
7. Ahvenanmaa
8. Ulkomaat

32. Millainen on asuinpaikkasi?*

1. Yli 70 000 asukkaan kaupunki
2. 30 000-70 000 asukkaan kaupunki
3. Alle 30 000 asukkaan kaupunki
4. Maaseutu

33. Pitävätkö seuraavat asumiseen liittyvät väitteet kohdallasi paikkaansa? Valitse rastimalla kaikki
itseäsi kuvaavat vaihtoehdot.

1. Asun samalla paikkakunnalla kummankin tai toisen vanhempani kanssa.
2. Olen muuttanut toiselle paikkakunnalle nykyisten opintojeni takia.
3. Asun opiskelija-asuntolassa.

34. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa nykyistä asumistilannettasi parhaiten?*

1. Asun vanhempieni tai toisen vanhempani kanssa.
2. Asun yksin.
3. Asun kaksin kumppanini kanssa.
4. Asun kumppanini ja lasten kanssa.
5. Olen yksinhuoltaja.
6. Asun yhdessä kavereitteni tai sisarusteni kanssa.
7. Asun soluasunnossa.
8. Jokin muu, mikä?___ open

35. Opintojesi aloitusvuosi?*

1. 2011 tai aikaisemmin
2. 2012
3. 2013
4. 2014

5. 2015
6. 2016
7. 2017
8. 2018

36. Opiskelemasi tutkinto tai koulutus? *

1. Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus
2. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus
3. Ammatillinen perustutkinto
4. Ammattitutkinto
5. Erikoisammattitutkinto
6. Muu ammatillinen koulutus, mikä?

37A. Mitä ammatillista perustutkintoa opiskelet? *

37B. Mitä ammattitutkintoa opiskelet?*

37C. Mitä erikoisammattitutkintoa opiskelet?*

38. Pitävätkö seuraavat väitteet kohdallasi paikkaansa? Valitse kaikki itseäsi kuvaavat vaihtoehdot.*

1. Olen aloittanut nykyiset opintoni suoraan peruskoulun jälkeen ilman välivaiheita.
2. Suoritan kaksois- tai kolmoistutkintoa.
3. Olen työelämässä ja päivitan osaamistani.
4. Olen työtön ja hankin osaamista työllistykseni.
5. Olen vaihtanut tutkintoa/alaa opintojeni aikana.
6. Olen keskeyttänyt aiemmin ammatillisen toisen asteen tutkintoon johtavat opinnot.
7. Olen suorittanut jo aikaisemmin toisen ammatillisen tutkinnon.
8. Olen keskeyttänyt aiemmin lukio-opinnot.
9. Olen suorittanut lukion ennen nykyisiä opintojani.
10. Olen suorittanut jo aikaisemmin korkeakoulututkinnon.

39. Mikä seuraavista vaihtoehdoista vastaa parhaiten äitisi koulutustasoa?

1. Peruskoulun päättötodistus (aiemmin kansakoulu tai keskikoulu)
2. Ammatillinen perustutkinto
3. Ylioppilastutkinto
4. Ammattikorkeakoulututkinto
5. Yliopisto- tai korkeakoulututkinto
6. Ei tutkintoa
7. En osaa sanoa
8. Jokin muu, mikä? ___

40. Mikä seuraavista vaihtoehdoista vastaa parhaiten isäsi koulutustasoa?

1. Peruskoulun päättötodistus (aiemmin kansakoulu tai keskikoulu)
2. Ammatillinen perustutkinto
3. Ylioppilastutkinto
4. Ammattikorkeakoulututkinto
5. Yliopisto- tai korkeakoulututkinto
6. Ei tutkintoa
7. En osaa sanoa
8. Jokin muu, mikä? ___

41. Mikä tai mitkä seuraavista vaihtoehdoista kuvaavat parhaiten vanhempiesi työtilannetta?

1. Molemmat vanhempani ovat tällä hetkellä työelämässä.
2. Toinen vanhempani on tällä hetkellä työelämässä.
3. Molemmat vanhempani ovat tällä hetkellä työttöminä tai lomautettuina.
4. Toinen vanhempani on tällä hetkellä työttömänä tai lomautettuna.
5. Molemmat vanhempani ovat työttömyys-, sairaus-, työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeellä.
6. Toinen vanhempani on työttömyys-, sairaus-, työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeellä.
7. Toinen tai molemmat vanhemmistani toimivat yrittäjinä.
8. En tiedä tai en halua sanoa.

